

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA ȘTIINȚE ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 331.556.4(043.3)

TABAC TATIANA

**GESTIONAREA PROCESELOR MIGRAȚIONALE ÎN
CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII
COMPETITIVE (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)**

521.03 ECONOMIE ȘI MANAGEMENT ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice a
Universității de Stat din Moldova

Conducători de doctorat:

SAVELIEVA Galina, dr. în științe economice, conf.cercet., specialitatea științifică 521.03 Economie și management în domeniul de activitate, INCE, ASEM

GAGAUZ Olga, dr. hab. în sociologie, conf.cercet., specialitatea științifică 521.05 Demografie și sociologie economică, INCE, ASEM

Comisia de Susținere Publică a tezei de doctorat:

COREȚCHI Boris, dr. în științe economice, conf.univ., specialitatea științifică 521.02 – Economie mondială; relații economice internaționale, USM – *președinte*

SAVELIEVA Galina, dr. în științe economice, conf.cercet., specialitatea științifică 521.03 Economie și management în domeniul de activitate, INCE, ASEM – *conducător științific*

GAGAUZ Olga, dr. hab. în sociologie, conf.cercet., specialitatea științifică 521.05 Demografie și sociologie economică, INCE, ASEM – *conducător științific*

CIMPOIEȘ Dragoș, dr.hab. în științe economice, prof.univ., 521.03 Economie și management în domeniul de activitate, USM – *referent*

BÎRCĂ Alic, dr.hab. în științe economice, prof.univ., 521.03 Economie și management în domeniul de activitate, ASEM – *referent*

BUCIUCEANU-VRABIE Mariana, dr. în sociologie, conf.cercet., specialitatea științifică 541.02 Structura socială, instituții și procese sociale – *referent*

Susținerea va avea loc la 13 decembrie 2024, ora 13:00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice a Universității de Stat din Moldova, mun. Chișinău, șos.Hîncești 55/4, Sala Polivalentă, etajul 1.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la „11” noiembrie 2024.

Președintele Comisiei de doctorat
doctor în economie, conferențiar universitar

COREȚCHI Boris

Conducători științifici:
doctor în economie,
conferențiar cercetător

SAVELIEVA Galina

doctor habilitat în sociologie,
conferențiar cercetător

GAGAUZ Olga

Autor:

TABAC Tatiana

CUPRINS:

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	4
1. BAZELE TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND GESTIONAREA PROCESELOR MIGRAȚIONALE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII COMPETITIVE.....	7
2. EVOLUȚII ȘI PARTICULARITĂȚI ALE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	11
3. DETERMINANȚII SOCIOECONOMICI AI MIGRAȚIEI ȘI DEZVOLTAREA PIEȚEI MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	15
4. PERFEȚIONAREA GESTIONĂRII MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII COMPETITIVE.....	19
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	26
BIBLIOGRAFIE.....	30
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	31
ADNOTARE.....	32
АННОТАЦІЯ.....	33
ADNOTATION.....	34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. În contextul globalizării și al integrării economice internaționale, statele cu economii puternice se află într-o concurență acerbă pentru atragerea forței de muncă necesare completării deficitului existent pe piețele naționale de muncă (Micinski, 2022; Lami și alții, 2022). Transformările demografice recente din regiunea europeană, caracterizate prin scăderea natalității și îmbătrânirea populației, au accentuat aceste deficite, creând presiune asupra resurselor umane disponibile și asupra sustenabilității piețelor muncii. Concurența internațională pentru forța de muncă este susținută prin politici elaborate, menite să atragă lucrători străini prin pachete complexe de beneficii, inclusiv asigurări sociale, oportunități avansate de angajare și câștiguri.

Această competiție internațională pentru forța de muncă generează provocări importante pentru țările de origine mai puțin dezvoltate, cum este Republica Moldova, care se confruntă cu exod persistent al forței de muncă. Republica Moldova a intrat în această competiție cu aproximativ trei decenii în urmă, odată cu obținerea independenței și deschiderea către comunitatea internațională. În această perioadă, structura populației a cunoscut transformări profunde: depopularea accelerată, reducerea populației apte de muncă și îmbătrânirea demografică. Circa 93% din reducerea populației din ultimii treizeci de ani este atribuită migrației internaționale (Gagauz și alții, 2021). În consecință, sărăcirea resurselor de muncă locale determinate de migrație stimulează și mai mult exodul de forță de muncă (Bădărău, 2023).

În contextul actual, gestionarea eficientă a migrației este deosebit de importantă pentru asigurarea competitivității pieței muncii în Republica Moldova. În prezent, managementul migrației în Republica Moldova se caracterizează prin răspunsuri rapide la problemele emergente apărute în urma migrației, fără a ținti un obiectiv clar definit pe termen lung. În același timp, o provocare majoră rămâne gestionarea fragmentată a proceselor migraționale, dat fiind că responsabilitățile sunt dispersate între diverse autorități publice. Această situație subliniază necesitatea consolidării și perfecționării mecanismelor, metodelor și instrumentelor prin care instituțiile publice pot implementa și coordona eficient politicile din domeniul migrației.

În plus, studiul asupra gestionării eficiente a migrației internaționale este și de o importanță strategică, întrucât migrația continuă să fie un proces complex și dinamic în Republica Moldova, influențând semnificativ cursul politic național și dinamica relațiilor regionale și internaționale. În contextul procesului de negociere pentru integrarea în Uniunea Europeană, după semnarea Acordului de Asociere în 2014 și obținerea statutului de țară candidată la aderare în 2022, alinierea cadrului juridic național la normele europene reprezintă o măsură necesară pentru viitorul apropiat.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Condițiile macroeconomice și creșterea disparităților de venit între țări determină adesea amplificarea fluxurilor de migranți (Urbanski, 2022). De asemenea, diferențele economice, cum ar fi condițiile de viață superioare, accesul la servicii publice de calitate și facilitățile culturale și recreative, joacă un rol semnificativ în dinamica migrației (Thet, 2012). În același timp, politicile privind atragerea și retenția forței de muncă străine se concentrează tot mai mult pe facilitarea accesului și stabilirii migranților înalt calificați și a talentelor (Ewers, 2023), precum și a celor care dețin competențe esențiale pentru sectoare critice, cum ar fi sănătatea sau tehnologia (Ferreira, 2024).

Relația dintre emigrația cetățenilor moldoveni și piața muncii constă în faptul că migrația este determinată de salariile mici (Savelieva și Zaharov 2021a; Birca și Mamaliga, 2019), calitatea precară a ocupării, subutilizarea potențialului uman și productivitatea scăzută a muncii, cauzate de structura ocupațională nefavorabilă (Bîrcă și alții, 2023). Acestea descurajează populația să rămână activă pe piața muncii autohtone, orientând-o către emigrarea în căutarea unor oportunități de muncă mai avantajoase (Nirean și Corețchi, 2019).

Deși gestionarea migrației constituie o temă de importanță majoră în contextul dinamicilor migraționale contemporane și ar trebui să fie o prioritate pe agenda politică, aceasta continuă să fie abordată deficitar în Republica Moldova. În prezent, se remarcă un deficit de cercetări care să ofere recomandări practice privind modalitățile optime de gestionare a fluxurilor migraționale, astfel încât să fie maximizate beneficiile socioeconomice și reduse efectele adverse. De asemenea, lipsește o abordare coerentă și integrată între gestionarea proceselor migraționale și consolidarea dezvoltării pieței muncii autohtone, inclusiv prin valorificarea contribuției migraților și a diasporei.

Obiectul cercetării: procesele migraționale și relația acestora cu piața muncii în Republica Moldova. **Subiectul cercetării:** gestionarea migrației în scopul dezvoltării pieței muncii competitive, având în vedere particularitățile proceselor migraționale și factorii socioeconomi determinanți.

Scopul cercetării constă în eficientizarea mecanismului de gestionare a proceselor migraționale pentru a sprijini dezvoltarea unei piețe a muncii competitive în Republica Moldova.

Pentru realizarea scopului propus au fost stabilite următoarele **obiective:** Fundamentarea cadrului teoretico-metodologic privind gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării unei piețe a muncii competitive (i); Determinarea tendințelor și particularităților proceselor migraționale în Republica Moldova (ii); Identificarea și analiza determinantilor socioeconomi ai migrației (iii); Analiza dinamicii și caracteristicilor structurale ale pieței muncii (iv); Identificarea modelelor și practicilor internaționale aplicate în managementul migrației (v); Evaluarea sistemului actual de gestionare a migrației internaționale în Republica Moldova (vi); Elaborarea recomandărilor de perfecționare a gestionării migrației internaționale în Republica Moldova în vederea creșterii competitivității pieții muncii autohtone (vii).

Ipoteza generală a cercetării: gestionarea migrației internaționale în Republica Moldova în vederea consolidării unei piețe a muncii competitive este determinată de cadrul juridic și instituțional existent, integrarea și corelarea politicilor migraționale cu strategiile de dezvoltare ale pieței muncii.

Ipoteze de lucru: Gestionarea proceselor migraționale poate fi îmbunătățită prin perfecționarea mecanismului actual, inclusiv prin consolidarea infrastructurii instituționale existente (i); Un mecanism optimizat de gestionare a proceselor migraționale va contribui la sporirea nivelului de competitivitate a pieței muncii autohtone (ii); Monitorizarea performanțelor și identificarea deficiențelor pe baza indicatorilor relevanți va facilita adoptarea rapidă a deciziilor pentru corectarea neajunsurilor în funcționarea mecanismului de gestionare a migrației (iii).

Metodologia cercetării. *Baza teoretică* a cercetării se fundamentează pe teoriile economice ale migrației, incluzând teoria economică neoclasică (L.A.Saajdad, J.R.Harris, M.P.Todaro, G.J.Borjas), noua teorie economică a migrației (O.Stark, D.E.Bloom), teoria segmentării pieței muncii (M.J.Piore, P.D.Doering, R.T.Averitt, W.T.Dickens, K.Lang), teoria sistemelor mondiale (M.Wallerstein), teoria push-pull (E.SLee), teoria rețelelor (D.Massey) și teoria schimbării (C.Weiss). *Baza metodologică* integrează orientările teoretico-metodologice precum abordarea complexă și abordarea sistemică, completate de o serie de metode teoretico-empirice, precum statistica economică și matematică, analiza și sinteza economică, analiza SWOT, prognozarea, interviul individual aprofundat, analiza de conținut și de metode general-științifice ca inducția, deducția, metoda comparativă, metoda istorică, generalizarea și sinteza materialului. *Baza informațional-statistică* este reprezentată de date statistice colectate de autor de la diverse instituții naționale și internaționale cu referire la migrație și piața muncii. Principalele sunt: BNS, OECD, Eurostat, instituțiile naționale de statistică ale Italiei (Immigrati.Stat), Rusiei (Rosstat), Germaniei (GENESIS-Online Datenbank), SUA (Census.gov), Canadei (Statistics Canada), Israelului (Toltz, 2020) ș.a.. *Baza empirică a cercetării* este constituită din cinci studii realizate de autor: trei cercetări cantitative și două cercetări calitative care vizează analiza tendințelor și particularităților migrației internaționale prin prisma factorilor socioeconomi relevanți, reintegrarea economică și socială a migraților reveniți, nivelul curent de dezvoltare al pieței muncii, estimarea dividendului demografic, principalele provocări ale sistemului actual de management al migrației și modalitățile de perfecționare.

Noutatea științifică și originalitatea cercetării rezidă în analiza cuprinzătoare și interdisciplinară a gestionării migrației internaționale în Republica Moldova, oferind o perspectivă detaliată asupra evoluției proceselor migraționale, tendințelor și particularităților de dezvoltare a pieței muncii. Cercetarea aduce o contribuție inovatoare prin: crearea unui cadru metodologic privind studierea gestionării proceselor migraționale în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (i); definirea conceptelor „managementul migrației”, „gestionarea migrației”, „reglementarea migrației” și „piața muncii competitive” (ii); determinarea dimensiunii emigrației în ultimele trei decenii (1989-2022), cu identificarea valorilor de emigrare, țărilor de destinație și migrației nete (iii); identificarea provocărilor întâmpinate de migranții reveniți în integrarea pe piața muncii și în inițiativele antreprenoriale (iv); estimarea retrospectivă și prospectivă a dividendului demografic (1990-2040), evidențiind impactul migrației asupra dimensiunii și duratei acestuia (v); elaborarea unui concept integrat de gestionare a migrației și a mecanismului de implementare a acestuia, inclusiv cu argumentarea necesității creării unui Centru de coordonare a migrației (vi); elaborarea, pe baza Teoriei schimbării, unui set de acțiuni pentru gestionarea migrației în vederea consolidării pieței muncii competitive (vii); formularea propunerilor de eficientizare a gestionării proceselor migraționale în Republica Moldova în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (viii).

Problema științifică soluționată: fundamentarea științifico-practică a unui concept integrat de gestionare a migrației și a mecanismului de implementare a acestuia pentru perfecționarea gestionării migrației internaționale și dezvoltarea pieței muncii competitive în Republica Moldova.

Semnificația teoretică a cercetării constă în delimitarea clară și detaliată a conceptelor „managementul migrației”, „gestionarea migrației”, „reglementarea migrației” și „piața muncii competitive”, alături de dezvoltarea conceptului integrat de gestionare a migrației, susținut de argumentarea teoretică și mecanismul de implementare. Rezultatele completează perspectivele existente privind gestionarea migrației în corelație cu dezvoltarea unei piețe a muncii competitive, cu aplicabilitate specifică în economiile emergente care se confruntă cu o mobilitate internațională ridicată a forței de muncă. Conceptualizarea integrată a măsurilor de politici și strategiilor aferente contribuie la consolidarea teoretică a cadrului de referință privind managementul migrației și al pieței muncii, într-un context economic marcat de mobilitate crescută a resurselor umane. Rezultatele furnizează suport teoretic și metodologic substanțial, stimulând dezvoltarea cercetărilor în domeniul migrației și facilitând integrarea acestora în proiecte internaționale de referință.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în posibilitatea utilizării rezultatelor cercetării de către autoritățile din Republica Moldova ca bază științifică și analitică pentru elaborarea și implementarea strategiilor, programelor și altor politici în domeniul migrației și ocupării forței de muncă. Lucrarea este valoroasă prin oferirea mecanismului de perfecționare a gestionării migrației, precum și a acțiunilor specifice în vederea consolidării pieței muncii competitive. Rezultatele pot servi drept suport în formarea profesională a specialiștilor din domeniile economice și administrația publică.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată în cadrul proiectelor “15.817.06.01A Abordarea multidisciplinară a capitalului uman și dinamicii populației în vederea creșterii performanței politicilor privind populația și dezvoltarea în Republica Moldova” și “20.80009.0807.21 Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației”. Rezultatele au stat la baza proiecției numărului și structurii populației (2019-2040) din 2021 și integrate în monografia națională “Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare”. Contribuțiile științifice au fost apreciate cu Premiul “Tânărul savant al anului” (INCE, 2020), Bursa de excelență a Guvernului conferită studenților doctoranzi pentru performanțe academice deosebite (2021) și Premiul în domeniul științe sociale și economice “Paul Bran” (AȘM, 2022). Rezultatele au fost aprobate la 22 conferințe științifice naționale și internaționale. Se specifică principalele: Conferința Internațională Științifico-Practică “Creșterea economică în condițiile globalizării” (INCE, Chișinău: 2018, 2019, 2021, 2022, 2023, 2024); Conferința anuală a

absolvenților studiilor privind migrația și mobilitatea din Neuchâtel (Neuchâtel: 2019); Conferința științifică internațională aniversară—X Valenteevskie lecturi (USM "M.V.Lomonosov", Moscova: 2020); Conferința internațională a studenților, doctoranzilor și tinerilor cercetători (USM "M.V.Lomonosov", Moscova: 2019, 2021); Conferința internațională "Cauzele și consecințele depopulării" (Institutul de Demografie din Viena: 2021); Simpozionul științific internațional al doctoranzilor „Tendințe moderne de dezvoltare științifică: viziuni ale tinerilor cercetători” (Chișinău: 2021); Masa rotundă „Regândirea managementului migrației: experiența europeană și națională” (ASEM, Chișinău: 2021); Conferința științifică internațională RELIK 2023 (Universitatea de Economie și Afaceri, Praga: 2023).

Publicații la tema cercetării: 19 publicații cu volum de 12,3 c.a., dintre care 4 capitole în cărți de specialitate (3-în străinătate, 1-în țară), 5 în reviste recenzate, 10 în culegerile manifestărilor științifice (9-internaționale, 1-naționale), dintre care 3 indexate Scopus și Web o Science.

Volumul și structura tezei: introducere, patru capitole (16 tabele și 32 figuri), concluzii și recomandări, prefață, mulțumiri, cuvinte cheie, bibliografie (212), anexe (4), text de bază:156 p.

Cuvinte-cheie: gestionarea migrației, mecanism de gestionare a migrației, procese migraționale, migrația de revenire, piața muncii competitivă, dividend demografic, Teoria schimbării.

CONȚINUTUL TEZEI

1. BAZELE TEORETICO-METODOLOGICE PRIVIND GESTIONAREA PROCESELOR MIGRAȚIONALE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII COMPETITIVE

Capitolul 1 include cadrul teoretico-explicativ și metodologic aplicat la demersul științific realizat. În paragraful 1.1. **Cadrul teoretico-explicativ al migrației și corelația acesteia cu piața muncii** sunt analizate principalele teorii utilizate în cercetarea de doctorat și delimitările conceptuale. Tematica de studiu a necesitat adoptarea unui cadru teoretic interdisciplinar, bazat pe teorii ale migrației și teorii intervenționiste.

Teoria economică neoclasică (L.A.Saadat, J.R.Harris, M.P.Todaro, G.J. Borjas) consideră migrația internațională rezultatul dezechilibrelor economice între țări, fiind motivată de disparitățile salariale dintre acestea. Aceste diferențe rezultă din variația dintre cererea și oferta de muncă, productivitatea forței de muncă și structura organizării muncii. Țările cu venituri mici au o piață a muncii dominată de ocupații cu venituri scăzute, iar țările cu venituri mari au o structură a pieței muncii mai avansată. Această teorie presupune și existența unei piețe a imigrației, în care indivizii caută activ țara de destinație cea mai avantajoasă pentru a-și maximiza bunăstarea. Pe această piață, țările gazdă fac oferte de migrație pe care indivizii le evaluează și le compară pentru a alege cea mai potrivită opțiune.

Noua teorie economică a migrației (O.Stark, D.E.Bloom) a fost dezvoltată ca răspuns la criticile adresate teoriei neoclasică, evidențiind limitele acesteia. Două inovații semnificative au fost introduse, prima constă în schimbarea atenției de la individ la unitatea mai extinsă – familie sau gospodărie – în procesul decizional privind migrația, subliniind că migrația este o strategie adoptată de familie, cu scopul de a minimiza riscurile și de a îmbunătăți condițiile economice prin diversificarea surselor de venit. A doua inovație depășește concepția că factorul economic, în sensul de diferențiere a nivelurilor salariale între țări, este principalul determinant la migrației.

Teoria segmentării pieței muncii (M.J.Piore, P.D.Doering, R.T.Averitt, W.T.Dickens, K.Lang) propune viziunea divizării pieței muncii pe două sectoare distincte: primar și secundar. Sectorul primar cuprinde firmele mari și consolidate cu locuri de muncă bine plătite, prestigioase și stabile. Sectorul secundar răspunde la nevoile de cerere de muncă fluctuantă sau sezonieră, fiind caracterizat prin locuri de muncă mai puțin plătite și prestigioase. Pentru a păstra

diferențele salariale între cele două sectoare, o soluție mai eficientă este atragerea migranților în sectorul secundar, aceștia fiind dispuși să accepte remunerații mai scăzute.

Teoria sistemelor mondiale susține că cauzele migrației internaționale trebuie căutate în dezechilibrele instituționale și sectoriale, generate de integrarea unei națiuni în sistemul capitalist global (Wallerstein, 1974). Adepții acestei teorii corelează fenomenul masiv al migrației cu structura pieței globale, subliniind importanța sistemului capitalist de producție. Perspectiva actuală evidențiază modul în care imperativele economice globale caută continuu noi piețe și forță de muncă ieftină, modelând direcția fluxurilor migraționale. Prin urmare, politicile adoptate de statele naționale și corporațiile multinaționale influențează semnificativ mobilitatea internațională a forței de muncă. Acestea elaborează strategii, implementează reglementări, încheie acorduri comerciale care facilitează sau restricționează circulația lucrătorilor.

Teoria push-pull a migrației propusă de Everett S.Lee (1966), oferă o perspectivă asupra factorilor care determină migrația. Prin integrarea unui spectru larg de factori – economici, sociali, politici și personali – această teorie depășește viziunile unidimensionale asupra migrației și evidențiază înțelegerea bazată pe interacțiunea dintre factorii individuali și cei structurali. Factorii care influențează decizia de a migra pot fi rezumați la patru dimensiuni: factori asociați cu zona de origine (1); factori asociați cu zona de destinație (2); obstacolele interveniente (3); factori personali (4). În fiecare zonă de origine și destinație, există factori care fie atrag sau mențin persoanele într-o zonă (+) și factori care au puterea de a-i respinge (-). De asemenea, în fiecare zonă există factori neutri (0) față de care indivizii sunt, în general, indiferenți.

Teoria rețelelor elaborată de D.Massey și alții (1993) dezvăluie factorii care stimulează și susțin expansiunea migrației între diferite țări sau regiuni, oferind un cadru analitic pentru înțelegerea persistenței valorilor masive de migranți de-a lungul timpului în cazul anumitor țări. Potrivit autorilor, rețelele sociale, alcătuite din relații interpersonale conectează migranții, foștii migranți și potențialii migranți cu locuitorii din țările destinație. Prezența rețelelor sociale stimulează amplificarea fenomenului migrațional prin diminuarea costurilor de viață în țara gazdă, accesul ridicat la locuri de muncă și susținerea noilor migranți în procesul de integrare.

Teoria schimbării (H.Chen, P.Rossi, M.Q.Patton, C.Weiss), utilizată în cercetarea doctorală actuală oferă un cadru metodologic riguros pentru planificarea, implementarea și evaluarea intervențiilor, în cazul nostru în gestionarea proceselor migraționale în scopul creșterii competitivității pieței muncii autohtone. Contribuția majoră a teoriei constă în capacitatea sa de a construi o structură logică a procesului de schimbare, identificând pașii intermediari – outputuri și rezultate – necesari pentru obținerea unui impact pe termen lung.

Diversitatea actuală de teorii asupra migrația nu oferă o explicație comprehensivă a complexității tendințelor migraționale contemporane. Majoritatea acestora au fost dezvoltate într-un cadru conceptual diferit, în care fluxurile migrației erau analizate preponderent prin prisma factorilor economici sau politici interni, ignorând interdependențele globale și instabilitățile economice sistemice. Contextul actual necesită o perspectivă integrată și adaptativă, capabilă să captureze complexitatea interacțiunilor dintre factorii globali și locali în modelarea migrației.

Cercetarea actuală folosește definiția migrației și a migrantului conform rev.1 a recomandărilor statistice a ONU: „migrantul internațional – ca orice persoană care își schimbă țara de reședință obișnuită” (UN, 1998). Țara de reședință obișnuită se referă la țara unde persoana are un loc de trai și își petrece perioada zilnică de odihnă. Deplasările temporare în scop de recreere, vacanță, vizite, afaceri, tratament medical sau pelerinaj religios nu este migrație deoarece nu implică schimbarea țării de reședință obișnuită.

În paragraful 1.2. **Relația dintre migrația internațională și dezvoltarea socioeconomică în perspectiva literaturii științifice** sunt sintetizate cercetările empirice naționale și internaționale

cu privire la migrație și corelația acesteia cu dezvoltarea economică și socială. Cercetările referitoare la relația dintre migrație și beneficiile economice au cunoscut o creștere semnificativă la începutul sec. al XX-lea. Economistul H. Jerome s-a concentrat asupra modului în care migrația este influențată de schimbările economice și, reciproc, asupra modului în care migrația afectează ciclurile economice (Jerome, 1926). Potrivit unor economiști diferențele salariale sunt principalele cauze ale migrației, iar analiza acestora trebuie realizată reieșind din ipoteza că decizia de a migra este determinată de interesul economic (Hicks, 1963). Potențialul migrant va selecta localitatea în care venitul net așteptat va fi cel mai mare (Greenwood, 1975).

Analiza diferențelor socioeconomice, ca de exemplu diferențele de venit, continuă să fie un cadru relevant pentru explicarea migrației în prezent. Condițiile macroeconomice și creșterea disparităților de venit între țări contribuie la intensificarea fluxurilor migratorii. Deciziile individuale privind migrația sunt influențate de inegalitatea veniturilor atât în țările de origine, cât și în cele de destinație (Coniglio, Peragine și Vurchio, 2023). Migrația din țările slab dezvoltate către cele mai avansate economic le permite acestora să obțină venituri mai mari ca urmare a productivității lor de muncă mai mare. Această situație comportă un efect dublu deoarece influențează piața muncii, echilibrul fiscal și demografic în țara de origine (Koczan și alții, 2021). Deprivarea relativă în raport cu veniturile are impact mai mare asupra intențiilor de migrare în rândul populației sărace decât asupra populației din chintila superioară a veniturilor (El Anshasy, Shamsuddin și Katsaiti, 2023).

Impactul factorilor socioeconomiци este și mai puternic în cazul migrației rural-urbane. Migrația temporară a forței de muncă este o strategie de supraviețuire pentru populația săracă din mediul rural. Tinerii implicați în migrație sunt nemulțumiți de oportunitățile economice, veniturile și facilitățile educaționale din mediul lor de origine, ceea ce îi determină să caute oportunități de muncă și salarii mai mari în alte zone (Ghafoor, Nisa și Akbar, 2021).

Migrația economică aduce beneficii mai mari pentru țările de destinație (Franc, Časni și Barišić, 2019) în comparație cu imigrația pentru reunificarea familiei și a refugiaților din cauza ratelor mai scăzute de participare pe piața forței de muncă comparativ cu imigranții economici (Kanas și Steinmetz, 2021).

Migrația nu poate suplini în totalitate necesarul de forță de muncă cu care se confruntă țările economic avansate și nici nu poate rezolva problemele fondurilor sociale apărute în urma îmbătrânirii demografice (Marois, Potancokova și Gonzalez-Leonardo, 2023). Migrația a compensat deficitul populației apte de muncă doar în 27% din țările de pe teritoriul european (Ghio, Goujon și Natale, 2022). Imigrația forței de muncă calificată poate aborda eficient problema îmbătrânirii demografice și asigurarea sustenabilității fondurilor sociale. Pentru migranții calificați, pe lângă salariile mai mari, un rol esențial îl au satisfacția profesională, oportunitățile de avansare în carieră și condițiile de muncă superioare (Toyin-Thomas, Ikhurionan și al., 2023).

În cazul țărilor de origine, migrația generează efecte economice și sociale complexe. Pe de o parte, migrația poate contribui la creșterea PIB (Yakubovskiy și alții, 2021), reducerea șomajului, creșterea remitențelor și a veniturilor gospodăriilor. Pe de altă parte, o migrație masivă și de lungă durată a forței de muncă reduce potențialul populației apte de muncă, generează deficit de forță de muncă, conduce la declinul populației și la dezechilibre în structura demografică (Bossavie și Özden, 2023).

Potrivit studiilor autohtone, migrația în Republica Moldova este determinată de salariile mici și condițiile nefavorabile pe piața muncii (Savelieva și Zaharov 2021; Bircă și Mamaliga, 2019). Acestea demotivează populația să rămână pe piața muncii naționale, determinând-o să emigreze pentru locuri de muncă mai bune (Nirean și Corețchi, 2019). Alte cauze identificate sunt calitatea precară a ocupării, subutilizarea potențialului uman și productivitatea scăzută a muncii, cauzate

de structura ocupațională nefavorabilă (Bîrcă și alții, 2023). Drept urmare, migrația ajută cetățenii să facă față crizelor socioeconomice, remitențele reprezentând beneficii economice majore pentru migranți și familiile acestora (Roșca, 2023). Creșterea economică din ultimele două decenii poate fi atribuită remitențelor.

Pe lângă cauzele migrației, este evidențiat impactul negativ semnificativ al acesteia. Aici sunt menționate ratele deosebit de ridicate ale emigrației în raport cu populația totală (Tabac și Gagauz, 2020). În prezent Republica Moldova are o populație semnificativă care lucrează în străinătate (Bogdan, 2024). Consecințele acestei migrații sunt depopularea țării și a regiunilor (Gagauz și alții, 2021), accelerarea îmbătrânirii demografice și reducerea populației apte de muncă (Stratan și alții, 2024; Savelieva și Zaharov, 2023).

Totodată, în literatura științifică națională, precum și în cadrul politic din domeniu nu este identificată delimitarea conceptuală a termenilor de „managementul migrației,” „gestionarea migrației” și „reglementarea migrației,” acestea fiind adesea confundate. De asemenea, încă nu este definit și clarificat conceptul de „piața muncii competitivă”.

Paragraful 1.3. **Bazele metodologice ale cercetării privind gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării unei piețe a muncii competitive** cuprinde metodologia cercetării. În cadrul demersului metodologic s-a decis asupra analizei a trei procese migraționale: emigrarea, imigrarea și migrația de revenire, subliniind corelația acestora cu piața muncii. De asemenea, au fost definite conceptele: **1. Managementul migrației** – *”proces comprehensiv și strategic care include planificarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și programelor destinate administrării migrației”*. Acest concept include atât gestionarea, cât și reglementarea migrației, și implică o abordare care se referă la toate aspectele migrației, de la aspectele juridice și administrative și instrumentele de realizare a acesteia (resurse umane și financiare, controlul frontierelor și prevenirea migrației ilegale, politici de reglementare și integrare a migranților) până la coordonarea internațională. **2. Gestionarea migrației** este *”elaborarea, implementarea și administrarea cadrului normativ, politicilor și programelor în domeniul migrației”*. Fiind o parte componentă a managementului migrației, scopul acesteia este de a asigura o administrare eficientă și sigură a proceselor migraționale, în conformitate cu obiectivele și legislația națională și internațională. **3. Reglementarea migrației** reprezintă *”procesul de stabilire a normelor, legilor și politicilor care guvernează migrația”*. Acesta este un proces mai strict și formal decât gestionarea migrației și prezintă aplicarea cadrului legislativ care definește condițiile, limitele și procedurile pentru migrație. **4. Piața muncii competitive** prezintă *”mediul economic în care cererea și oferta de forță de muncă se ajustează în mod dinamic sub influența unor factori precum nivelul de educație, calificările profesionale ale lucrătorilor, flexibilitatea și capacitatea acestora de adaptare la schimbările tehnologice și structurale”*. Aceasta se caracterizează, pe de o parte, de modernizarea sectorială, digitalizarea, inovația, tehnologizarea, iar pe de altă parte, de calitatea forței de muncă (competențe profesionale și abilități soft avansate, capacitate de inovare și învățarea continuă), productivitate ridicată a muncii și sistemul de salarizare avansat.

Metodologia cercetării este formată pe integrarea a două abordări teoretico-metodologice recunoscute: abordarea complexă și abordarea sistemică. *Abordarea complexă* a permis integrarea mai multor perspective, teorii și metodologii pentru o înțelegere aprofundată și cuprinzătoare a fenomenului studiat, inclusiv formularea *conceptelor teoretice noi*. *Abordarea sistemică* a facilitat analiza interconexiunilor dintre migrație, piața muncii și managementul migrației, evidențiind relațiile dintre fluxurile migraționale și contextul pieței muncii, precum și lacunele sistemului actual de gestionare a migrației. Pe baza acestor observații, a fost formulate propuneri de perfecționare a sistemului actual.

Pentru desfășurarea cercetărilor au fost aplicate un set de metode de cercetare din domeniile economie, statistică, sociologie și demografie, conferind tezei un caracter interdisciplinar. Au fost utilizate *metode specifice științelor economice*: statistica economică și matematică, analiza și sinteza economică, analiza SWOT, *metode aplicate în cercetarea sociologică*: interviul individual aprofundat, analiza de conținut și *metode din domeniul științei demografice*, cum este prognoza demografică. Complementar, baza metodologică a fost consolidată de metode general-științifice, precum inducția și deducția științifică, metoda comparativă, metoda istorică, generalizarea și sinteza materialului empiric.

Baza empirică cuprinde cinci studii elaborate de autor: trei studii cantitative și două studii calitative, conform detaliilor din Tabelul 1.1.

Tabelul 1.1. Baza empirică a cercetării doctorale

Nr.	Denumirea studiului	Criteriu metodologic	Metode de cercetare	Nr. de observări	Perioada realizării	Rezultate principale obținute
1.	Dinamica și dimensiunea migrației internaționale în Republica Moldova (anii 1989-2022)	Cercetare statistică integrată	Metode de cercetare statistică și matematică	60872 observații statistice	Anii 2018-2021	Dinamica, dimensiunea și particularități ale fluxurilor de emigranți, anii 1989-2021; Dinamica migrației nete absolute și relative, anii 1989-2021; Stocul cetățenilor moldoveni stabiliți în străinătate pe sexe și grupe de vârstă, 2001, 2011, 2011; Tendințe și particularități ale migrației forței de muncă, 2000-2023; Dinamica și caracteristicile fluxurilor de cetățeni străini, 1993-2022; Amplora și caracteristici ale stocurilor cetățenilor străini, 2005-2021.
2.	Reintegrarea economică și socială a migranților reveniți în Republica Moldova	Cercetare calitativă	Interviul individual aprofundat Analiza de conținut	40 interviuri (25 cu migranți reveniți, 15 experți naționali)	Anul 2019	Motivele determinate ale emigrației și revenirii; Accesul la informații și cunoștințele despre programele de reintegrare economică și socială; Accesarea programelor de reintegrare economică; Amplora investițiilor economice realizate și domeniile prioritare; Dificultăți și provocări ale procesului de reintegrare economică și socială, inclusiv pe piața muncii și în domeniul antreprenoriatului; Impactul politicilor.
3.	Dinamica pe piața muncii și nivelul de trai al populației în contextul socioeconomic actual al Republicii Moldova (anii 1991-2021)	Cercetare statistică integrată	Metode de cercetare statistică și matematică	23298 observații statistice	Anii 2022-2023	Dinamica principalilor indicatori macroeconomici; Tendințe și caracteristici generale ale pieței muncii și forței de muncă; Nivelul salarizării și a veniturilor, inclusiv transferurile de remitențe; Impactul factorilor economici asupra extinderii migrației; Determinanții structurali ai cererii și ofertei pe piața muncii.
4.	Dividendul demografic în Republica Moldova: analiza retrospectivă și prospectivă (anii 1990-2040)	Cercetare statistică integrată	Metode de cercetare statistică și matematică Prognoza demografică	45741 observații statistice	Anul 2024	Dividendul demografic pentru populația stabilă (populația <i>de jure</i>); Dividendul demografic pentru populației cu reședință obișnuită (populația <i>de facto</i>); Dividendul demografic pentru populația prognozată; Impactul migrației internaționale asupra evoluției cantitative a populației de vârstă aptă de muncă în perioada a șase decenii.
5.	Provocări și perspective privind gestionarea migrației internaționale în Republica Moldova	Cercetare calitativă	Analiza SWOT Analiza de conținut	80 documente strategice și rapoarte analitice	Anul 2024	Practica internațională în domeniul managementului migrației; Realizări și progrese obținute în practica națională; Limitele și lacunele în sistem actual național; Oportunități de perfecționare a managementului migrației în contextul asigurării competitivității pieței muncii naționale.

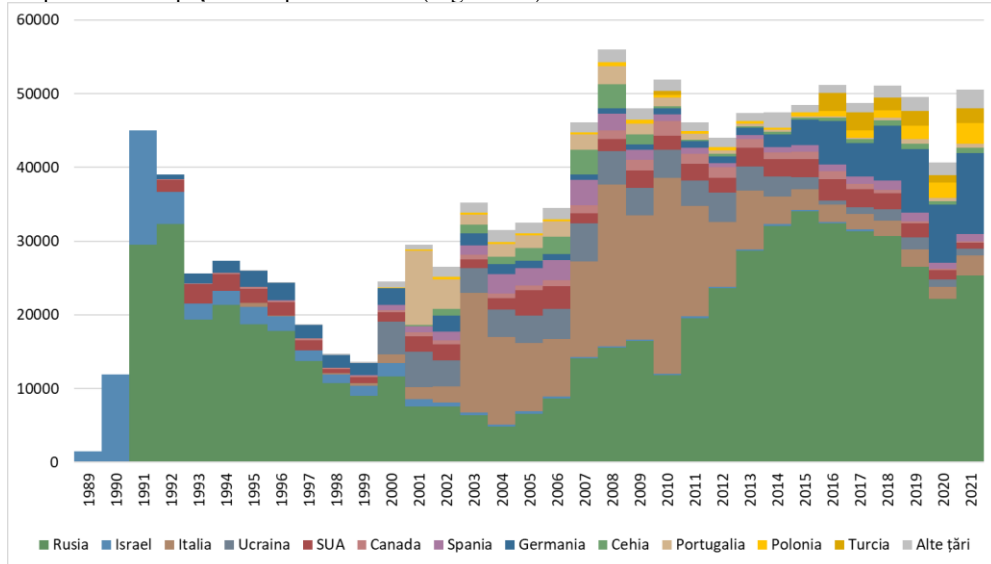
Baza informațional-statistică este constituită de o bază de date statistică proprie, colectată de autor de la diverse instituții naționale și internaționale relevante pentru analiza migrației și a pieței muncii. Sursele principale sunt: BNS, OECD, Eurostat, Institutul de Statistică al Italiei (Immigrați.Stat), Serviciul Federal de Statistică al Rusiei (Rosstat), Oficiul Federal de Statistică al Germaniei (GENESIS-Online Datenbank), Biroul de Recensământ al Statelor Unite (Census.gov), Agenția Națională de Statistică a Canadei (Statistics Canada), Biroul Central de Statistică al Israelului (Toltz, 2020), etc. Aceasta a fost completată cu datele estimative privind populația prezentă pentru perioada 1990-2014 (Penina, Jdanov și Grigoriev 2015).

2. EVOLUȚII ȘI PARTICULARITĂȚI ALE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Capitolul 2 include analiza tendințelor și specificului proceselor migraționale precum emigrația, imigrația și migrația de revenire. În paragraful 2.1. **Tendințe și particularități în evoluția fluxurilor de emigranți** a fost soluționată problema științifică de estimare a dinamicii și dimensiunii reale a emigrației populației din Republica Moldova în perioada ultimelor trei decenii

în funcție de țările de destinație, precum și migrația netă. Lipsa datelor statistice naționale fiabile cu privire la fluxurile migraționale, în special în perioada 1991-2014, a fost soluționată prin metoda indirectă de estimare a emigrației, și anume în baza datelor furnizate de țările de destinație.

Rezultatele obținute a permis identificarea a patru valuri de emigrare. Fiecare val a fost caracterizat de condiții socio-economice și politice specifice, care au influențat atât direcția fluxurilor migratorii, cât și comportamentele migranților. *Primul val*, caracterizat prin migrația etnică, a avut loc la sfârșitul anilor '80 și a continuat până la mijlocul anilor '90. Cel de-*al doilea val*, marcat de începuturile migrației economice către țările CSI și UE, a demarat la mijlocul anilor '90 și a continuat până la începutul anilor 2000. *Al treilea val*, desfășurat pe parcursul anilor 2000, marchează perioada de intensificare a migrației și diversificare a țărilor de destinație. *Al patrulea val* și ultimul, cuprinde începutul anilor 2010, durează până în prezent, și reprezintă perioada de reducere a emigrației către spațiul CSI și creșterea către statele europene, în special către spațiul european de Vest (Figura 2.1).

Figura 2.1. Fluxuri anuale de emigranți (cetățeni ai Republicii Moldova) în principalele țări de destinație, anii 1989-2021, mii persoane¹

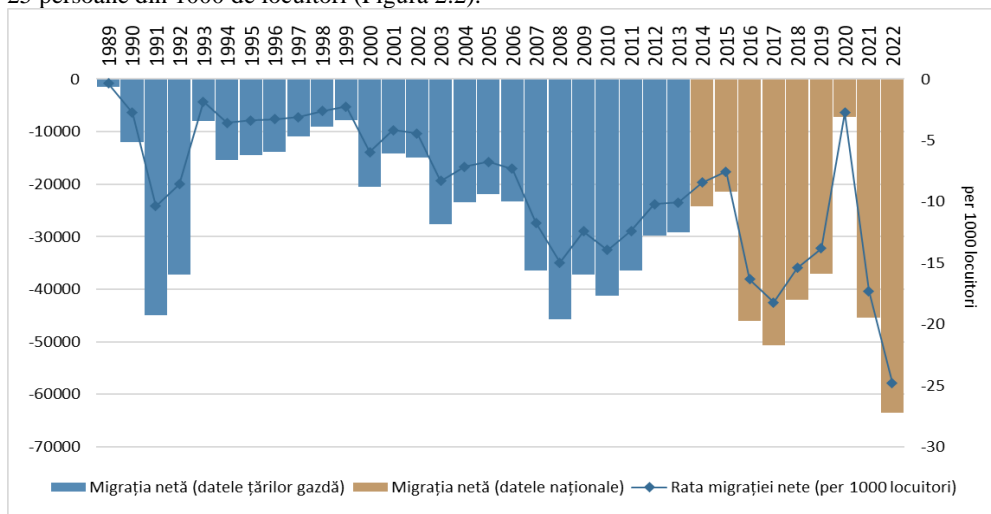
Sursa: estimat de autor în baza datelor OCDE, Eurostat, Serviciul Federal de Stat de Statistică al Rusiei, Institutul Național de Statistică al Italiei, Serviciul de Statistică al Ucrainei, Statisticile de Imigrare din SUA, Statistici Canada, Oficiul Federal de Statistică al Germaniei și Tolts (2020).

Estimarea migrației nete a fost realizată atât în baza datelor străine (perioada anilor 1989-2013), cât și în baza datelor naționale (anii 2014-2022), întrucât ultimele deja sunt mai reprezentative, fiind calculate în conformitate cu definiția ONU cu privire la migrația pe termen lung (UN, 1998), în timp ce datele țărilor gazdă au devenit din ce în ce mai distorsionate în

¹ Se referă la fluxurile de emigranți pe termen lung, adică emigranți plecați din țară pentru o perioadă de un an și mai mult. În majoritatea țărilor UE, SUA și Canada statistica oficială se focusează pe obținerea vizelor de reședință. Restabilirea cetățeniei române de către un segment semnificativ al populației din Republica Moldova conduce la subestimarea fluxurilor de emigranți din ultimul deceniu. Emigranții din Republica Moldova care folosesc pașaportul românesc sunt raportați în statisticile oficiale ale țărilor de destinație ca cetățeni români, cu excepția situației din Germania.

ultimii zece ani datorită creșterii emigrației cetățenilor moldoveni în spațiul european în baza pașaportului român.

Potrivit estimărilor, migrația netă reprezintă circa -915 mii de persoane în intervalul 1989-2022. Amploarea emigrației în primul deceniu a fost mai redusă comparativ cu următoarele două decenii. În 1991, migrația netă a fost de -45 mii de persoane, în timp ce rata migrației nete -10 persoane la 1000 de locuitori. După anumite scăderi la mijlocul anilor 1990 și 2000, migrația netă a atins un nou vârf în 2008, fiind estimată la circa -46 mii de emigranți sau 15 persoane raportate la 1000 de locuitori. Următorul vârf al emigrărilor a fost atins în 2017, de circa -50 mii de emigranți sau 18 persoane din 1000 de locuitori. Ultimul și vârful maxim este atins în anul 2022, ca urmare a compensării migrației scăzute din perioada pandemiei, dar și a escaladării conflictului militar din regiune. Migrația netă în acest an a fost de circa -63 mii de persoane sau 25 persoane din 1000 de locuitori (Figura 2.2).

Figura 2.2. Dinamica migrației nete absolute și relative (rata migrației) în anii 1991-2022 conform diverselor surse de date²

Sursa: indicatori calculați de autor a) pentru anii 1991-2013 în baza datelor privind migrația internațională, furnizate de OCDE, Eurostat, Serviciul Federal de Stat de Statistică al Rusiei, Institutul Național de Statistică al Italiei, Serviciul de Statistică al Ucrainei, Statisticile de Imigrare din SUA, Statistici Canada, Oficiul Federal de Statistică al Germaniei și Tolts (2020) și datele alternative privind populația, estimate de Penina, Jdanov și Grigoriev (2015); și b) pentru anii 2014-2021 în baza datelor privind populația cu reședința obișnuită și migrația conform traversărilor de la frontiera de stat publicate de Biroul Național de Statistică.

Nucleul migrației internaționale este reprezentat de populația cu vârstele de 15-34 de ani. Circa 200 mii de persoane din această categorie au părăsit țara în 2014-2022 și nu s-au mai întors. În valori relative, această cifră reprezintă 59% din totalul migrației nete înregistrate în perioada respectivă (-340 mii de persoane). Migrația copiilor sub vârsta de 14 ani a reprezentat circa 104 mii de copii sau echivalentul a 31% din volumul migrației nete. Datele mai

² Pentru estimarea indicatorului "rata migrației nete" au fost disponibile datele referitoare la fluxurile de emigranți și imigranți din Republica Moldova pentru un număr mai restrâns de țări. Această listă include Rusia, Israel, Italia, Germania, Cehia, Spania. Din păcate, pentru alte destinații cheie, nu sunt disponibile date referitoare la migrația cetățenilor moldoveni, limitând astfel capacitatea noastră de a avea o imagine completă asupra migrației nete.

demonstrează migrația pozitivă la populația de 50 de ani și mai mult, ceea ce reprezintă fenomenul de reîntoarcere a migranților de vârstele pre-pensionară și pensionare.

Migrația în scop de muncă a reprezentat și continuă să reprezinte cea mai importantă formă de migrație din istoria Republicii Moldova. Aceasta a continuat să crească pe măsură ce rețelele sociale din țările de destinație s-au extins (Massey și alții, 1993). Aproximativ 90% dintre lucrătorii migranți se încadrează în categoria de vârstă 20-54 de ani, reprezentând populația economic activă a țării. Circa 40% dintre migranți au studii medii de specialitate (absolvenți ai școlilor profesionale sau instituțiilor de învățământ mediu de specialitate), în timp ce între 40% și 50% dintre migranți au un nivel de studii scăzut. Ponderea migranților cu studii superioare este relativ mică, însă este creștere în ultimii ani.

Paragraful 2.2. **Migrația de revenire și reintegrarea socioeconomică a migranților reveniți** abordează motivele revenirii, aspectele de integrarea a migranților pe piața muncii și în sectorul antreprenorial. Principale motive care determină revenirea cetățenilor acasă se referă la: 1. *Factori asociați cu țara natală*, cum sunt motivele familiale, nostalgia față de locurile natale, dorința de a contribui la dezvoltarea țării prin capitalul acumulat; și 2. *Factori asociați cu țara de destinație*, precum: constrângerile financiare, integrarea dificilă pe piața muncii, adaptarea socială dificilă, experiențele discriminatorii.

Reintrarea migranților pe piața muncii se realizează prin două modalități: reangajarea la locurile de muncă anterioare emigrației sau ocuparea altor locuri de muncă conform competențelor noi dobândite în emigrare. Informațiile despre oportunitățile pe piața muncii sunt obținute prin canale neoficiale, cum ar fi rețelele sociale – familie, rude și prieteni rămași în țară.

Inițierea sau dezvoltarea antreprenoriatului. În cadrul cercetării s-a constatat că capitalul financiar acumulat de migranții reveniți este orientat predominant spre consum, soluționarea problemelor locative fiind una din principalele destinații în care se investește. Cu toate acestea, există și o categorie de cetățeni care emigrează pentru acumularea resurselor financiare pe care intenționează să le investească în proiecte antreprenoriale.

Sustinerea antreprenoriatului în rândul migranților este activ promovat de Guvern. Prin intermediul Programelor PARE 1+1 și PARE 1+2, migranții beneficiază din partea statului de suport financiar, instruire și mentorat pentru lansarea în afaceri. Cercetarea a arătat că marea majoritate a afacerilor inițiate de migranți se concentrează în sectorul agricol, tendință influențată de particularitățile economiei naționale. Totuși, în creștere a fost și antreprenoriatul inovativ, datorită cunoștințelor și abilităților inovatoare dobândite în străinătate. Unii dintre migranții intervievați au introdus pe piața autohtonă specii noi de plante și animale, precum și metode avansate de cultivare și îngrijire a acestora. Au fost remarcat și progrese semnificative în domeniul producției și a industriei alimentare bazate pe tehnologii noi învățate în străinătate.

Principalele bariere cu care se confruntă migranții în implementarea proiectelor antreprenoriale se referă la: insuficiența sau lipsa materiei prime, absența echipamentelor adecvate, taxe vamale ridicate la importul mărfurilor, afectându-le competitivitatea antreprenorială. Achiziționarea și importul utilajului modern, necesare pentru creșterea productivității, se dovedesc a fi costisitoare, ceea ce constituie o provocare suplimentară pentru afacerile mici ale migranților. Printre dificultăți au fost identificate și accesul limitat la informații despre oportunitățile de investiții, birocrația excesivă, incertitudinile economice și fluctuațiile politice. Unii migranți și-au exprimat în mod ferm reticența de a investi într-un mediu economic perceput ca instabil și neprietenos, preferând astfel să redirecționeze resursele financiare spre consum, cum ar fi achiziționarea bunurilor imobiliare.

Paragraful 2.3. **Imigrația și integrarea cetățenilor pe piața muncii autohtone** prezintă evoluția și particularitățile imigrației în Republica Moldova, evidențind creștere constantă a intrărilor în țară începând cu 2014, când fluxul cetățenilor străini a constituit pentru prima dată 4

mii de persoane. Factorii care au determinat această creștere se referă la simplificarea cerințelor pentru obținerea permiselor de ședere și de muncă, precum și semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, care a facilitat liberalizarea regimului de vize. Imigrația a crescut semnificativ în 2022-2023, în principal cu imigranți din Rusia și Ucraina, ca urmare a escaladării conflictului din regiune.

Motivele principale pentru care străinii imigrează în Republica Moldova se integrează în migrația pentru muncă, studii sau reîntregirea familiei. Dacă la începutul anilor 1990 a predominat migrația pentru studii și familie, atunci mai aproape de zilele noastre a crescut imigrația pentru muncă, care în prezent depășește celelalte două motive ale imigrării. Mai mult de o treime dintre imigranți au studii superioare, tendință stabilă pentru anii 2008-2021. Pondere totală a imigranților care dețin o calificare profesională este de circa 60-70%. Majoritatea populației străine este concentrată în zonele urbane (73% în 2021), este de vârstă aptă de muncă de 15-59 de ani (74% în 2021).

Principalele motive ale imigrației în Republica Moldova includ migrația pentru muncă, studii și reîntregirea familiei. În anii 1990, migrația pentru studii și familie era predominantă, însă în ultimele decenii a crescut semnificativ imigrația pentru muncă, care în prezent depășește celelalte două motive. Mai mult de o treime dintre imigranți dețin studii superioare, menținând o tendință constantă în perioada 2008-2021 și aproximativ 60-70% dintre aceștia au calificare profesională. Populația străină se concentrează în mare parte în zonele urbane (73% în 2021) și este formată preponderent din persoane apte de muncă, cu vârste între 15 și 59 de ani (74% în 2021).

Ultimul sondaj în rândul imigranților a relevat relația acestora cu piața muncii. Datele au arătat că 39% erau angajați, 25% se aflau în situație de șomaj, 14% nu participau pe piața muncii, fiind casnici, 10% erau pensionari, iar aproximativ 9% erau înmatriculați la o instituție de învățământ. Circa 39% din străinii ocupați au fost angajați prin intermediul unui contract de muncă formal, alți 15% au avut un acord neformal cu privire la angajare înainte de sosire în țară, în cazul a 28% dintre respondenți găsirea unui loc de muncă a fost facilitată prin rețelele sociale și doar 6% au folosit serviciile ANOFM (OIM, n.d.).

3. DETERMINANȚII SOCIOECONOMICI AI MIGRAȚIEI ȘI DEZVOLTAREA PIEȚEI MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Capitolul 3 prezintă contribuția factorilor socioeconomiци la extinderea fluxurilor migraționale, nivelul actual de dezvoltare a pieței muncii și caracteristicile structurale ale acestora.

Paragraful **3.1. Contribuția factorilor economici la dinamica migrației internaționale** din Republica Moldova demonstrează că multiplele crize și perturbații economice de-a lungul perioadei sale istorice, au afectat semnificativ situația socioeconomică generală din țară din care cauză populația a emigrat masiv în căutarea oportunităților economice mai bune.

Rata medie anuală de scădere a PIB în 1990-2000 a ajuns la 9,6% și constituie una dintre cele mai mari rate de declin din țările post-sovietice. În condițiile intensificării proceselor de criză, principalii indicatori macroeconomici au înregistrat tendința de descreștere, volumul PIB a scăzut în toate domeniile de circa 2,5 ori pe fundalul creșterii de 3,2 ori a indicelui prețurilor de consum (IPC). Din cauza crizei economice din anul 1998 din Federația Rusă – principalul partener comercial al Republicii Moldova pe atunci – economia națională s-a aflat într-o stare de pre-default, pierderile valutare s-au ridicat la 220 milioane de dolari, inclusiv mai mult de jumătate fiind înregistrate din contul industriei vinului. Veniturilor reale ale populației s-au diminuat cu 70% în anul 1999, iar încetarea achitării salariilor și pensiilor de către stat a condus la sărăcirea populației și creșterea diferențierii sociale. Prețurile de consum au crescut de 3234 ori în anul 2000, comparativ cu anul 1991. Reformele promovate în primul deceniu nu au asigurat

dezvoltarea stabilă și durabilă a țării, dimpotrivă recensiunile economice au determinat scăderea bruscă a nivelului de trai al populației.

În pofida faptului că în următorul deceniu de la obținerea independenței, s-a constatat o creștere relativă a economiei naționale (PIB în primii cinci ani s-a majorat cu 44% (BNM, 2018), a avut loc creșterea capitalului și a stocului de producție de capital fix), în a doua jumătate a anilor 2000, situația economică s-a înrăutățit ca urmare a deteriorării relațiilor economice dintre Republica Moldova și Federația Rusă pe fondul principiilor politice, și anume în urma semnării în 2005 a *Planului de Acțiuni UE-Moldova*. Scăderea economică din cauza factorilor externi a demonstrat necesitatea modernizării economiei naționale, inclusiv prin atragerea investițiilor străine luând în considerație deficitul surselor financiare proprii pentru dezvoltarea sectorului real al economiei. Totodată, pe parcursul anului 2008, în Republica Moldova a fost înregistrată cea mai profundă recesiune economică din ultimii 10 ani determinată de criza economică mondială începută în decembrie 2007.

Situația economică a început să se redreseze după criza economică și financiară globală. Deși economia națională a înregistrat un ritm rapid de creștere începând cu 2011, această evoluție nu s-a reflectat în îmbunătățirea calității vieții populației. Având în vedere că politicile de redresare economică adoptate de stat nu au fost orientate pe problemele sociale, s-a observat deteriorare a nivelului de trai, accentuarea disparităților sociale și creșterea inegalităților în societate. De asemenea a fost înregistrată creșterea inflației datorată majorării prețurilor și tarifelor la serviciile de utilități publice, cum sunt gazul, apa, energia electrică și termică.

În pofida faptului că în acești ani s-a observat o însănoșire relativă a economiei, ca rezultat al modernizării sistemului economic, totuși, modelul de dezvoltare economică a rămas în general bazat pe creșterea consumului și mai puțin pe dezvoltarea sistemului de producție. Aceasta a accentuat tendința de reducere a numărului populației ocupate și a stimulat fluxurile migraționale externe în căutarea unui loc de muncă, datorită climatului economic nefavorabil, caracteristic tranziției Republicii Moldova spre economia de piață.

Dezvoltarea economică a Republicii Moldova în anul 2023 a fost afectată de multiple probleme sistemice. Printre acestea se numără reducerea investițiilor în implementarea tehnologiilor avansate și inovații, ceea ce a limitat capacitatea de modernizare și creștere a eficienței. Competitivitatea scăzută a antreprenorilor moldoveni atât pe piața internă, cât și pe cele externe, a continuat să fie o provocare majoră. De asemenea, piața muncii a suferit de pe urma unei scăderi atât cantitative, cât și calitative a forței de muncă disponibile.

Paragraful 3.2. Evoluții și particularități structurale ale pieței forței de muncă este structurat în două sub-sectiuni. Prima sub-sectiune 3.2.1. Potențialul dividendului demografic prezintă estimarea și analiza ferestrei demografice pentru Republica Moldova.

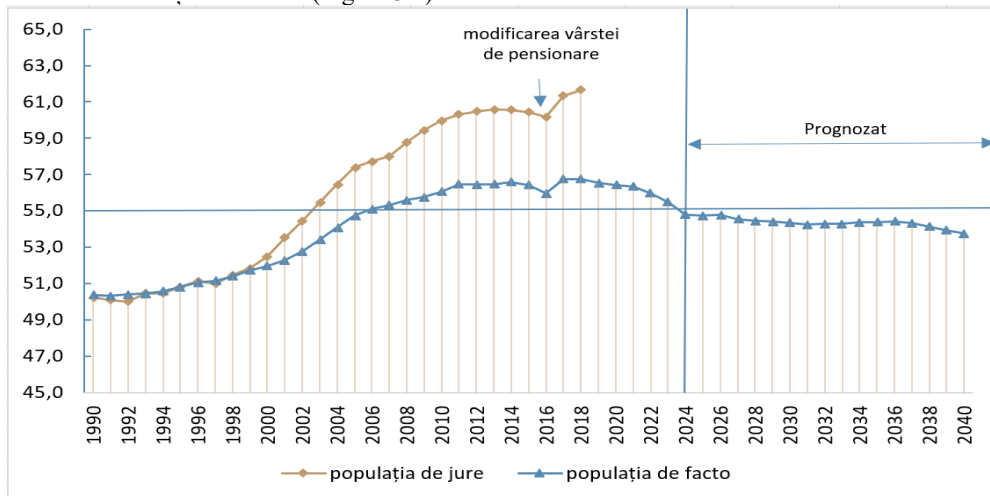
În sens larg, *dividendul demografic* reprezintă potențialul de creștere economică generat de schimbările în structura pe vârste a populației, în special atunci când ponderea populației aflate la vârsta activă (populația producătoare) depășește ponderea populației aflate la vârsta inactivă, formată din copii și vârstnici (populația dependentă). Beneficiile economice care pot fi obținute prin dividendul demografic se manifestă prin creșterea PIB-ului, întrucât o proporție semnificativă a populației aflate la vârsta activă poate stimula productivitatea muncii și expansiunea economică.

Dividendul demografic pentru Republica Moldova a fost calculat conform metodologiei ONU și anume atunci când ponderea populației de 0-15 ani scade sub 30%, iar ponderea persoanelor de 65+ ani nu depășește 15% (UN, 2004). Deci, fereastra demografică a oportunităților este considerată proporția de 55% a populației în vârsta aptă de muncă. Luând în considerație ratele scăzute de participare pe piața muncii a tinerilor de 15-19 ani și a populației după 65 de ani, s-a decis ca limita inferioară a dividendului demografic să fie 20 de ani, iar limitele superioare – vârsta de pensionare care a crescut în perioada analizată de la 57 de ani pentru femei și 60 de ani

pentru bărbați la 63 de ani pentru ambele sexe. Totodată, dividendul demografic a fost calculat pentru populația *de jure* care include migrații plecați pe un termen mai mare de un an, pentru populația *de facto* care îi exclude și pentru populația *prognostată* conform scenariului scăzut.

Potrivit rezultatelor, dividendul demografic pentru populația *de jure* a apărut în 2002, când proporția populației *de jure* a atins 55%, iar pentru populația *de facto*, care exclude populația absentă mai mult de un an, în 2007. Impactul migrației asupra diminuării populației de vârstele economice productive este vizibil pe parcursul întregii perioade. Dividendul demografic s-a epuizat în 2023, iar *prognostica* acestuia arată că menținerea ratelor actuale de emigrare va determina tendința de scădere (Figura 3.1).

Figura 3.1. Dividendul demografic în baza populației *de jure*, *de facto* și populația prognostată (diferite praguri de vârstă), anii 1990-2040

Sursa: calculat de autor în baza datelor BNS, CCD și Penina, Jdanov și Grigoriev (2015).

Sub-sectiunea 3.2.2. **Dinamica pe piața forței de muncă și nivelul de trai al populației** reflectă situația actuală privind ocuparea populației, salarizarea, nivelul veniturilor, ș.a.

Referitor la ocuparea este înregistrată predominarea populației inative asupra populației active pe piața muncii. În perioada 2019-2022, proporția populației inative a crescut la 58-60% în timp ce rata de participare a populației la forța de muncă a scăzut la 40-42%. Majoritatea populației ocupate este angajată în sectorul privat, cu o pondere constantă de aproximativ 60-62% din totalul populației ocupate, iar ponderea celor ocupați în sectorul public este de 28-30%. Circa 22-23% din forța de muncă actuală este ocupată la locuri informale, ceea ce semnifică mai mult de o cincime din populația ocupată.

Cele mai înalte rate de ocupare sunt observate la vârstele 25-54 de ani, rata de ocupare de 35-44 de ani este predominantă. Circa 37-38% din populația ocupată are un nivel mediu de studii (medii de specialitate și secundar profesionale), iar 35-36% nivel scăzut (fără studii, primare, gimnaziale, liceale). Proporția anagajaților cu studii superioare variază între 26%-28%. Aceste tendințe corelează cu profilul lucrătorilor migrați, majoritatea celor care pleacă la muncă în străinătate provin din grupele cu vârste tinere și adulte și au nivele medii și scăzute de educație.

Tendențele recente din domeniul salariilor demonstrează nivelul scăzut al acestora, în pofida majorărilor anuale care s-au realizat în ultimii ani. Nivelul scăzut al salariilor este determinat și de structura ocupațională a economiei, având în vedere că o proporție semnificativă a forței de muncă activează în sectoare economice cu productivitate scăzută (agricultură) și în sectorul

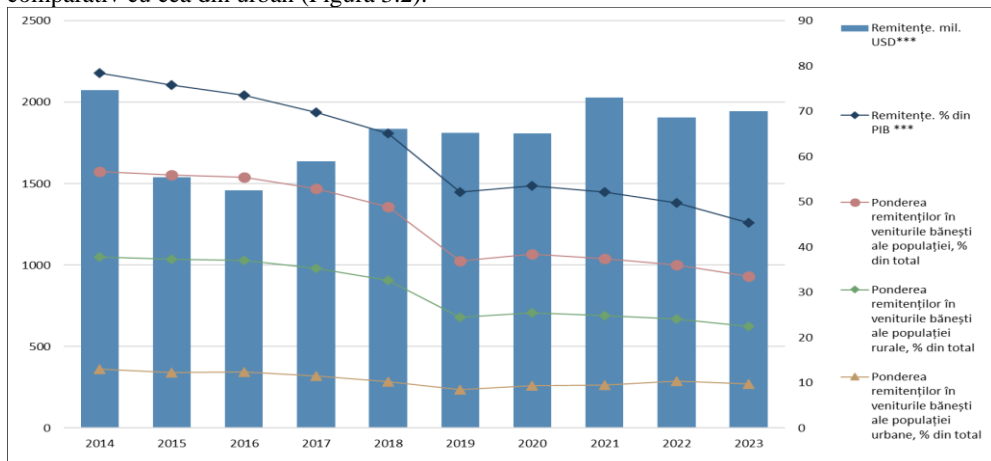
public, unde salariile sunt limitate de constrângerile bugetului de stat. În consecință, este observată diminuarea ponderii salariilor în veniturile bănești ale populației, precum și scăderea rolului salariului ca factor de stimulare a formării veniturilor.

Conform datelor Eurostat, Republica Moldova este una dintre țările cu cele mai mici salarii din UE. În 2023, salariul mediu pe oră în țară a fost de doar 4 euro. În contrast, Luxemburgul înregistrează cel mai înalt nivel al salariilor pe oră (47,2 euro), ceea ce contribuie la cel mai mare PIB pe cap de locuitor din lume. Dintre țările nordice, Danemarca și Norvegia au cele mai mari venituri (42 euro pe oră), în timp ce Suedia se situează la un nivel intermediar (26 euro pe oră). Remunerarea medie pe oră în alte țări se prezintă astfel: Germania – 31,6 euro, Austria – 30,0 euro, Franța – 28,7 euro, Italia – 21,5 euro, Polonia – 11,9 euro, Ungaria – 11,0 euro. România și Bulgaria înregistrează cele mai mici valori ale acestui indicator, cu 10,4 euro și respectiv 9,3 euro pe oră.

În 2023, salariul minim în Republica Moldova a fost majorat la 4.000 de lei pe lună pentru un timp mediu lunar de lucru de 169 de ore (23,67 lei pe oră). De la 1 ianuarie 2024, salariul minim a fost majorat cu 25%, ajungând la 5.000 de lei pe lună (29,58 lei pe oră) pentru același timp mediu lunar de lucru. Totuși, nivelul actual al salariilor rămâne insuficient pentru asigurarea un trai decent, în contextul creșterii IPC. Creșterea salariilor generează nu doar o majorare a cheltuielilor bugetare, ci și o presiune suplimentară asupra mediului de afaceri și a companiilor private, care trebuie să suporte costurile salariale aferente.

În Republica Moldova, nivelul de trai a fost un factor major care a influențat decizia de migrație. Satisfacerea nevoilor de bază a fost unul dintre principalele motive ale migrației masive, atât în perioada imediat următoare obținerii independenței, când colapsul economic a generat efecte negative profunde, dar și în prezent, din cauza accesului limitat la locuințe, hrană, îmbrăcăminte și alte servicii esențiale pentru sănătate și bunăstare. Migrația internațională a devenit astfel o strategie pentru multe familii care urmăresc îmbunătățirea condițiilor de viață.

Remitențele influențează semnificativ atât economia națională, cât și bunăstarea gospodăriilor. În ultimii ani, valoarea acestora a variat în jurul a 2000 milioane dolari SUA, deși valoarea acestora s-a diminuat ca raport față de PIB. Analiza comparativă pe medii de reședință demonstrează ponderea mai ridicată a remitențelor în veniturile populației din mediul rural, comparativ cu cea din urban (Figura 3.2).

Figura 3.2. Transferurile mijloacelor bănești de peste hotare, 2014-2023

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM.

Persistența sărăciei și lipsa oportunităților economice viabile reprezintă principalii factori care stimulează migrația forței de muncă. În ultimele decenii, o parte considerabilă a populației active a fost constrânsă să emigreze în căutarea unor oportunități de câștiguri mai bune. În zonele rurale, fenomenul sărăciei absolute și extreme este deosebit de accentuat, ceea ce influențează negativ nivelul de trai al locuitorilor. Circa 31% din populație se afla sub pragul sărăciei absolute în 2022-2023, proporții acestora fiind mai ridicată în mediul rural (40-42%). Sărăcia extremă a afectat circa 14% din populație în aceeași perioadă, cu valori în mediul rural între 18-19%.

4. PERFECȚIONAREA GESTIUNĂRII MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII COMPETITIVE

Capitolul abordează experiența internațională în managementul migrațional, provocările sistemului actual de gestionare a migrației în Republica Moldova și propune un mecanism eficient de gestionare a migrației pentru creșterea competitivității pieței muncii autohtone.

În **paragraful 4.1. Modele și practici internaționale aplicate în managementul migrației** sunt prezentate experiențele unor țări, precum Marea Britanie, Franța, Germania, Rusia, Australia, Noua Zeelandă, Canada, alături de abordarea migrației la nivelul Uniunii Europene și pe plan global. Fiecare dintre acestea aplică modele specifice în gestionarea migrației.

Modelul de asimilare a fluxurilor migraționale, (Franța), presupune integrarea completă a migranților în societatea gazdă și presupune că migranții vor adopta cultura, valorile și normele sociale ale societății în care au venit, renunțând treptat la particularitățile culturale debândite în țara origine. Principiul de funcționare a modelului de asimilare este ”dreptul pământului” (juis soli) care permite statului să mențină omogenitatea culturală și identitatea națională, iar pentru migranți facilitează adaptarea și integrarea în noua comunitate.

Modelul de segregare, (Germania), presupune menținerea migranților și a populației locale în comunități separate, cu un minim de interacțiune culturală și socială. Principiul după care funcționează este ”dreptul sângelui” (juis sanguinis) și prioritizează criteriile etnice. Acest model există atât din cauza politicilor deliberate ale guvernului, cât și din cauza barierelor lingvistice și culturale. Deși migranții pot lucra și contribui economic, accesul lor la resurse și oportunități poate fi limitat. Abordarea respectivă a migrației poate duce la tensiuni sociale și economice pe termen lung, însă poate proteja identitatea culturală a migranților.

Modelul pluralist, (Marea Britanie), promovează coexistența armonioasă a diferitelor grupuri culturale și etnice. Acest model recunoaște și respectă diversitatea culturală, încurajând migranții să-și păstreze identitatea culturală și să participe activ în viața socială și economică a țării gazdă. Politicile pluraliste includ suport pentru organizațiile comunitare, protecția drepturilor minorităților și programe care promovează dialogul intercultural. Scopul este de a crea o societate incluzivă, în care diversitatea este considerată un avantaj (Sayed și Faisal, 2020).

Modelul de adaptare, este utilizat în numeroase țări din Europa, inclusiv Italia și Rusia. Modelul de adaptare presupune că migranții își ajustează comportamentele, valorile și normele pentru a se conforma și a se integra în societatea gazdă, fără a renunța la identitatea lor etnică și culturală. Procesul de adaptare se desfășoară pe mai multe niveluri: social, cultural și economic.

Modele hibride, (Canada, Australia, Noua Zeelandă), presupune abordarea intervenționistă, care se bazează pe selectarea migranților în funcție de capitalul uman, vizând asigurarea angajabilității pe termen lung și maximizarea contribuțiilor la societatea gazdă. Aceste țări utilizează sistemul EoI (Expression of Interest), bazat pe competențe și pe acumularea de puncte (OECD, 2019). Aceste modele recunosc necesitatea adaptării politicilor la oportunitățile și provocările emergente, îmbinând politici economice, socioculturale și de securitate.

Gestionarea migrației în Uniunea Europeană. Prin intermediul cadrului său legislativ și normativ, UE promovează și sprijină în mod special migrația legală a persoanelor cu înaltă

calificare, a studenților internaționali și migrația pentru muncă și formare profesională. În contextul competitivității globale pentru atragerea talentelor, UE concurează cu alte destinații precum SUA, Canada și Australia. Directivele speciale sunt implementate pentru a atrage și reține lucrători cu înaltă calificare, în special în sectoarele cu deficit de forță de muncă.

Pe lângă asigurarea migrației calificate și a talentelor, UE își concentrează eforturile și asupra combaterii migrației ilegale și consolidării securității la frontierele externe. În acest sens, au fost elaborate măsuri de prevenire a migrației neregulamentare și de consolidare a controlului la frontiere prin intermediul directivelor și colaborarea cu Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (Frontex).

Totodată, politica UE reglementează azilul și protecția internațională, precum și facilitarea integrării sociale, economice și culturale a migranților. Inițiativele de integrare includ sprijinirea accesului la educație, servicii de sănătate și piața muncii, precum și participarea activă la viața comunității. UE sprijină aceste politici prin acorduri și parteneriate cu țările de origine și tranzit.

Deși UE promovează un cadru comun pentru gestionarea migrației în toate statele membre, politicile naționale de migrație rămân divergente, iar implementarea directivelor și regulamentelor este fragmentată și deseori insuficientă. Statele membre păstrează controlul asupra emiterii permiselor de intrare, ședere sau muncă, iar politicile naționale reflectă deseori priorități distincte.

Gestionarea migrației la nivel global se bazează pe un cadru normativ solid, format dintr-o serie de convenții și protocoale care garantează și protejează drepturile și libertățile fundamentale ale migranților, inclusiv ale lucrătorilor migranți. Aceste convenții stabilesc standarde și norme menite să asigure protecția drepturilor omului, libera circulație în condiții legale și să promoveze tratamentul echitabil, precum și condițiile de muncă decente pentru toți lucrătorii, indiferent de statutul lor migrator. Implementarea acestor instrumente necesită cooperare între state, organizații internaționale și societatea civilă, având ca scop comun îmbunătățirea gestionării fluxurilor migratorii și respectarea drepturilor migranților.

O atenție deosebită trebuie acordată Pactului Global pentru Migrație Sigură, Ordonată și Reglementată (PGM), elaborat sub egida ONU și ratificată de Republica Moldova în 2018. PGM stabilește 23 de obiective esențiale pentru abordarea migrației și reprezintă un document-cadru de referință, elaborat pe baza Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă și a Programului de Acțiune de la Addis Abeba. Acest document istoric constituie primul Acord interguvernamental comprehensiv care abordează toate dimensiunile migrației internaționale. Aderarea Republicii Moldova la PGM reflectă angajamentul țării de a promova o abordare responsabilă și coordonată în gestionarea fluxurilor migratorii, în colaborare cu partenerii internaționali și alte țări membre.

Paragraful **4.2. Sistemul actual de gestionare a migrației internaționale** analizează cadrul politici și legislativ actual în Republica Moldova cu privire la migrație, structura instituțională responsabilă de managementul migrației și instrumentele de realizare a politicii de stat.

Republica Moldova a dezvoltat și perfecționat un cadru legislativ, normativ și instituțional propriu pentru gestionarea problemelor migrației. Acest cadru nu a evoluat izolat, ci a integrat reglementările internaționale privind migrația și colaborarea cu instituțiile internaționale.

După expirarea *Strategiei naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2020)* în 2020 (HG, nr.655/2011), Republica Moldova nu dispune de o strategie comună sau un program integrat pentru gestionarea migrației internaționale. Programele și planurile de acțiune actuale sunt elaborate și implementate fragmentat de diverse instituții. De exemplu, **gestionarea imigrației cetățenilor străini** este asigurată de Inspectoratul General pentru Migrație al Ministerului Afacerilor Interne prin intermediul *Programului privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025* (HG, nr.808/2022), *Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova* (LP, nr.200/2010) și *Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova* (LP, nr.274/2011).

Stimularea migrației de revenire, integrarea migranților reveniți și colaborarea cu diaspora sunt asigurate de Biroul Relații cu Diaspora (BRD) prin *Programul național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul migrației pentru anii 2023-2027* (HG, nr. 674/2023) și *Strategia Diaspora-2025*. De asemenea, BRD mai implementează *Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor* și *Programul Diaspora Engagement Hub*, care sprijină transferul competențelor și experiențelor acumulate de cetățenii moldoveni în țările de destinație (capitalul uman). Susținerea investițiilor provenite din remitențe (capitalul economic) este facilitată prin Programul PARE 1+2, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului.

La momentul actual statul gestionează deficitar procesul de **emigrare a cetățenilor**. În conformitate cu drepturile universale ale omului și cu Constituția Republicii Moldova, cetățenii au dreptul la libera circulație și nu sunt obligați să notifice intenția sau deplasarea în afara țării. Există un număr redus de acorduri bilaterale de muncă între Republica Moldova și țările de destinație preferate de cetățenii moldoveni, acorduri care ar facilita emigrarea legală și protejată a acestora. Un asemenea acord este activ între Republica Moldova și statul Israel.

În prezent, Republica Moldova a reușit să încheie acorduri de securitate socială cu 17 țări europene: România, Portugalia, Bulgaria, Luxemburg, Austria, Estonia, Cehia, Polonia, Ungaria, Belgia, Lituania, Germania, Turcia, Belarus, Grecia, Italia și Spania. La etapa de negociere este un acord similar cu Letonia și Confederația Elvețiană. O lacună este absența unui acord similar între Republica Moldova și Franța, în condițiile în care fluxurile emigratoare în ultimii zece ani au crescut considerabil. În plus, acordurile semnate cu Rusia, Ucraina și Belarus în 1993 se bazează pe principii învechite, care nu reglementează transferul beneficiilor sociale dobândite pe perioada migrației.

Analiza SWOT prezintă succesele și lacunele sistemului actual de gestionare a migrației și pieței forței de muncă, precum și riscurile și oportunitățile de eficientizare a acestuia Figura 1. În concluzie, evidențiem că Republica Moldova a făcut pași importanți și necesari în dezvoltarea cadrului politic și administrativ în gestionarea migrației internaționale; cu toate acestea, acesta rămâne imperfect și insuficient coordonat.

Pe de o parte, nu există măsuri adecvate și țintite pe gestionarea fluxurilor migraționale în vederea soluționării problemelor legate de funcționalitatea pieței muncii. Nu este clar cum sunt direcționate investițiile din remitențe către sectoare economice strategice, în timp ce investițiile actuale sunt fragmentate, fiind influențate de nivelul limitat al cunoștințelor antreprenoriale în rândul migranților. Alte provocări importante includ resursele umane, instituționale și financiare limitate. Instabilitatea politică și economică și birocrăția subminează încrederea diasporei în realizarea investițiilor în Republica Moldova. Pe de altă parte, emigrația pot fi accentuată de politicile europene de atragere, precum și de continuarea procesului de redobândire a cetățeniei române, care permite populației accesul pe piețele și în societățile europene avansate.

Paragraful 4.3. Perfecționarea sistemului de gestionare a migrației în Republica Moldova pentru creșterea competitivității pieței muncii autohtone prezintă concepția proprie privind gestionarea migrației și mecanismul de implementare a acesteia.

Având în vedere problemele identificate în sistemul actual, în special fragmentarea activităților și coordonarea instituțională insuficientă, precum și lipsa unei abordări integrate și coerente pentru soluționarea problemelor migrației se propune un concept național integrat pentru gestionarea migrației, care să coordoneze toate dimensiunile relevante – de la reglementările juridice și administrative până la politicile economice și sociale.

Conceptul generală este prezentată în Figura 4.2, bazându-se pe abordarea sistemică care tratează toate elementele drept părți componente ale unui sistem integrat (Клейнер, Рыбачук și Карпинская, 2022). Procesele migraționale, fiind fenomene complexe și multidimensionale, necesită soluții integrate și coordonate.

PUNCTE TARI

- Cadrul legislativ și normativ dezvoltat, inclusiv pe domeniile imigrarea străinilor și migrației de revenire.
- Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale dezvoltate cu majoritatea țărilor de destinație ale emigranților.
- Facilitarea angajării cetățenilor străini pe piața muncii autohtone.
- Susținerea migranților și a familiilor acestora în dezvoltarea proiectelor antreprenoriale prin Programele "PARE 1+1" și "PARE 1+2".
- Menținerea legăturilor familiale, mărirea fluxurilor de capital în țară.
- Capital inovativ, financiar, social dezvoltat al migranților reînțorși.
- Participarea migranților la dezvoltarea socioeconomică a țării.
- Sistem statistic național dezvoltat, date statistice fiabile în domeniul migrației.
- Cooperare între Republica Moldova și unele țări de destinație. Suport oferit de partenerii internaționali (OIM, ILO, PNUD, etc.)
- Implementarea Mecanismului interinstituțional de referință pentru integrarea migranților reveniți de peste hotare.
- Ghid elaborat pentru (re) integrarea cetățenilor moldoveni reveniți din străinătate.

OPORTUNITĂȚI

- Orientarea remitențelor în dezvoltarea ramurilor economice strategice pentru dezvoltarea economiei naționale.
- Facilitarea implicării diasporei în proiecte investiționale prin diversificarea programelor de susținere antreprenorială.
- Intensificarea și diversificarea activităților de informare referitoare la oportunitățile de investiții în Republica Moldova.
- Utilizarea eficientă a competențelor și experiențelor profesionale dobândite de cetățenii moldoveni peste hotare.
- Acțiuni bilaterale consolidate și dezvoltate cu diaspora științifică și profesională (high skills), implicarea acesteia inclusiv la nivel republican și local.
- Capitalizarea resurselor sociale din diasporă (rețelele și relațiile sociale și profesionale).
- Facilități fiscale oferite migranților reveniți pentru inițierea și dezvoltarea afacerilor.
- Stimulente financiare la angajarea migranților reveniți.
- Posibilități de perfecționare a sistemului actual al salarizării, în special în sectorul real.
- Atenuearea deficitului de forță de muncă prin atragerea lucrătorilor străini pe piața muncii autohtone.
- Dezvoltarea și consolidarea relațiilor bilaterale cu partenerii existenți și extinderea parteneriatelor

PUNCTE SLABE

- Coordonare insuficientă a autorităților de nivel central și local în vederea gestionării problemelor migrației.
- Lipsa acordurilor bilaterale cu statele în care există un număr semnificativ de migranți moldoveni (Franța, Letonia, Elveția).
- Acorduri bilaterale în domeniul securității sociale depășite cu Ucraina, Belarusia și Rusia, semmate după modelul vechi din 1993, care nu permit transferarea bunurilor sociale dobândite.
- Lipsa programelor diversificate de atragere a remitențelor în economia națională.
- Lipsa unui dialog social între Guvern, Patronate și Sindicate, la nivel național și local, pentru gestionarea problemelor migrației.
- Lipsa mecanismului de atragere a forței de muncă străine prin agențiile ANOFIM.
- Sistemul de salarizare imperfecț, nivel scăzut a salariilor comparativ cu țările de destinație.
- Formare profesională continuă insuficient asigurată.
- Sistemul de educație insuficient dezvoltat pentru pregătirea specialiștilor profesional calificați.
- Bariere birocratice nejustificate în angajarea străinilor (dificultăți în recunoașterea calificărilor și aptitudinilor, acces limitat la formare profesională).
- Capacități umane și financiare reduse ale autorităților implicate în gestionarea migrației.
- Lipsa datelor statistice cu privire la migrația de revenire a cetățenilor Republicii Moldova.
- Lipsa unei platforme pentru prezentarea coordonată a informației în domeniul migrației-dezvoltare.

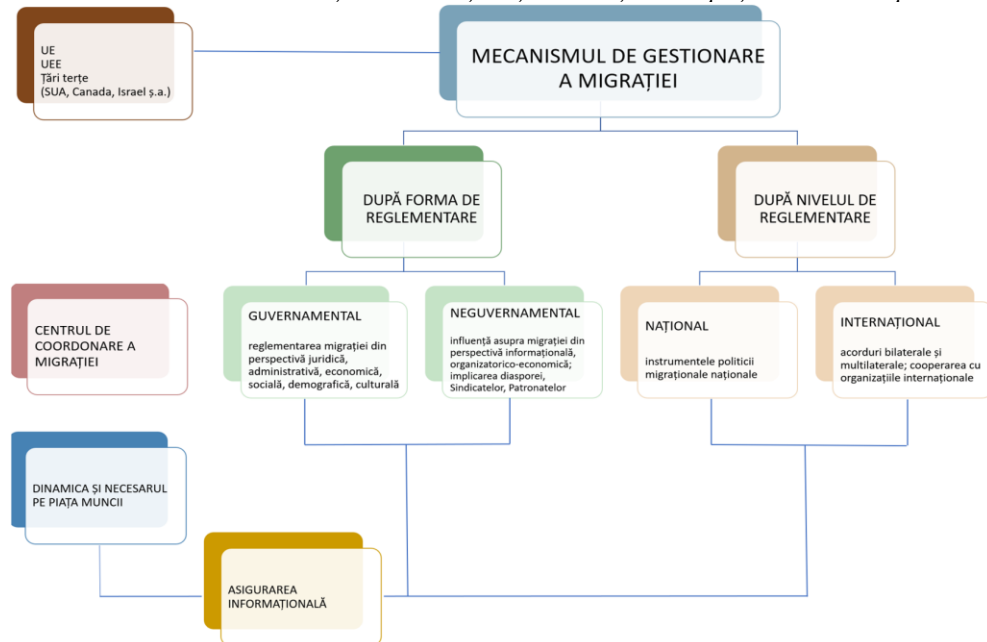
AMENINȚĂRI

- Reducerea ritmului de dezvoltare economică a Republicii Moldova.
- Intensificarea reversibilită a migrației de muncă.
- Creșterea ponderii ținerei din zonele rurale cu pregătire profesională scăzută și oportunități diminuate de a găsi loc de muncă în mediul rural.
- Reducerea populației înalt calificate și cu educație secundar-profesională.
- Creșterea numărului cetățenilor moldoveni care dobândesc cetățenia altor state (România, Rusia, SUA, Italia, Marea Britanie, etc.).
- Politici de integrare eficiente în țările europene dezvoltate.
- Politici și programe atractive în țările dezvoltate care stimulează imigrarea din țările cu economie mai scăzută.
- Retenții din partea membrilor diasporei cu privire la valorificarea resurselor financiare în economia RM.
- Inițiativa: Taxe fiscale și vamale ridicate.
- Încetare scăzută a populației în instituțiile statului și reformelor efectuate.
- Nivelul înalt de instabilitate politică; relații politice internaționale deficitare.
- Nivelul înalt al corupției.

Figura 4.2. Analiza SWOT a sistemului actual de gestionare a migrației internaționale în Republica Moldova

Sursa: elaborat de autor pe baza literaturii de specialitate, rezultatelor cercetărilor proprii, cadrului legislativ și normativ actual

Argumentarea teoretică a concepției este articulată prin următoarea expresie: ”gestionarea migrației în Republica Moldova reprezintă un proces complex și multifactorial de administrare a fluxurilor migraționale – emigrație, imigrație și migrație de revenire – în contextul globalizării și al progresului științifico-tehologic. Acest proces se desfășoară în conformitate cu aspectele sociale, economice și ecologice relevante și se bazează pe utilizarea datelor statistice fiabile privind migrația internațională. Scopul principal este asigurarea respectării drepturilor omului și îmbunătățirea eficienței relațiilor parteneriale cu toți actorii implicați, în concordanță cu interesele dezvoltării economice și sociale ale țării și cu cerințele unei piețe a muncii competitive”.

Figura 4.2. Concepul general privind gestionarea migrației internaționale în Republica Moldova în vederea dezvoltării pieței muncii competitive

Sursa: elaborat de autor.

Mecanismul de gestionare a migrației în vederea dezvoltării pieței muncii în cadrul acestui concept vizează parcurgerea următoarelor etape consecutive:

- i. Evaluarea fluxurilor migraționale existente la momentul actual (de ieșire și de intrare) și determinarea cantității optime de lucrători străini pe piața muncii;
- ii. Analiza comparativă a fluxurilor migraționale existente și cele optime, evidențierea neajunsurilor și problemelor care necesită decizii la nivel național și regional;
- iii. Elaborarea politicilor publice, măsurilor/acțiunilor de perfecționare a sistemului (perfectarea cadrului de drept, structurii instituționale, realizării practice, de control, ș.a.)
- iv. Aprobarea indicatorilor scontăți de evaluare a rezultatelor obținute în baza scopurilor stabilite și de implementare a măsurilor/acțiunilor planificate;
- v. Elaborarea și reactualizarea măsurilor/ acțiunilor privind implementarea politicilor migraționale la diferite nivele;
- vi. Evaluarea rezultatelor obținute din realizarea mecanismului actual, inclusiv impactul managerial efectuat de către autoritățile publice de toate nivelurile.

- vii. Verificarea corespunderii rezultatelor obținute în acord cu scopurile și obiectivele stabilite printr-un singur centru de coordonare creat la nivel guvernamental. Rezultat: evaluarea competitivității pieței muncii;
- viii. Aprobarea deciziei finale, conform evaluărilor măsurilor/acțiunilor prevăzute. Dacă nu se obține fluxul migrațional optim, atunci este necesară reactualizarea esențială a politicilor, inclusiv a măsurilor de implementare.

Evaluarea eficacității sistemului de gestionare a proceselor migraționale se bazează pe indicatorii statistici furnizați de BNS, statistica administrativă și alte date importante. Acești indicatori permit monitorizarea dinamicii migrației și evaluarea impactului asupra pieței muncii, contribuind la elaborarea politicilor eficiente și durabile. Se propune un sistem format de nouă indicatori dezagregați pe criterii demografice și socioprofesionale: nr. populației apte de muncă plecată peste hotare; nr. populației apte de muncă care revine în țară; nr. populației de 20-63 prezente în țară (dividendul demografic); rata șomajului; nr. imigranților de vârstă aptă de muncă; cererea și oferta de forță de muncă; indicele politicii migraționale (MGI); indicele politicii de integrare a migranților (MIPI).

Dat fiind rolul esențial al migrației în dezvoltarea economică a Republicii Moldova, se impune o abordare strategică integrată axată pe gestionarea eficientă a proceselor migraționale. Se propune **crearea unui Centru pentru coordonarea migrației**, care să integreze toate aspectele legate de migrație și să asigure un transfer eficient de informații între instituții, în vederea implementării coerente a politicii de stat. Această structură ar trebui să beneficieze de **un nivel înalt de subordonare și să raporteze direct către Guvern**, fiind condusă de un oficial de rang înalt, cu funcție cel puțin de viceprim-ministru. Centrul este responsabil și asigură implementarea politicii de stat, funcționalitatea cadrului integrat de gestionare a migrației prin mecanismul care asigură creșterea competitivității pieței muncii naționale.

Pentru creșterea competitivității pieței muncii naționale este evidentă necesitatea unei noi paradigme a politicilor migraționale și ocupaționale. Teoria schimbării a permis formularea unui set de acțiuni menite să conducă la obținerea unui sistem eficient de gestionare a proceselor migraționale în vederea consolidării pieței muncii autohtone (Figura 4.3).

Obiectivul general al TS – optimizarea sistemului actual de gestionare a migrației pentru a contribui la consolidarea unei piețe a muncii competitive.

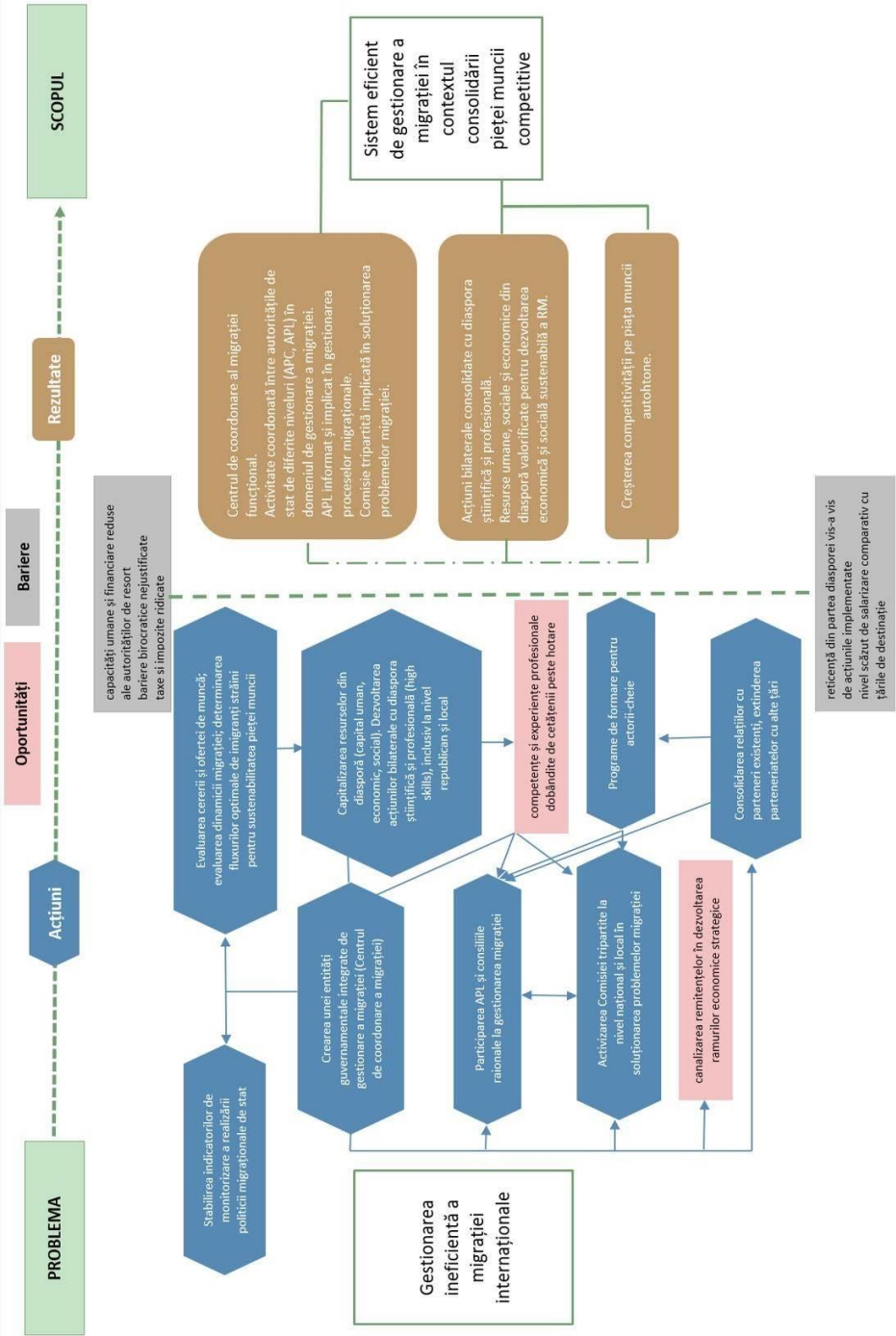
Acțiuni de realizat: crearea unei entități guvernamentale integrată pentru gestionarea migrației (Centrul de coordonare al migrației); participarea APL și a consiliilor raionale la gestionarea proceselor migraționale; activizarea Comisiei tripartite la nivel național și local în soluționarea problemelor migrației; consolidarea relațiilor cu partenerii existenți, dar și extinderea parteneriatelor cu alți parteneri/țări; evaluarea cererii și ofertei pe piața muncii, precum și tendințele fluxurilor migraționale (de intrare și ieșire); stabilirea indicatorilor pentru monitorizarea implementării politicii migraționale de stat; capitalizarea resurselor din diasporă (capital uman, economic, social) și dezvoltarea acțiunilor bilaterale cu diaspora științifică și profesională (high skills), inclusiv la nivel republican și local; programe de formare pentru toți actorii-cheie implicați

Bariere și dificultăți: capacități umane și financiare reduse ale autorităților de resort; bariere birocratice nejustificate; taxe și impozite ridicate; reticență din partea diasporei vis-a-vis de acțiunile implementate; nivel scăzut de salarizare comparativ cu țările de destinație poate descuraja migranții să revină sau să investească în țară.

Oportunități: competențe și experiențe profesionale dobândite de cetățenii peste hotare; canalizarea remitențelor în dezvoltarea ramurilor economice strategice.

Prin aceste măsuri de perfecționare a gestionării migrației este facilitată coordonarea interinstituțională între autoritățile de toate nivelurile, evaluarea progresului, precum și ajustarea dinamică a acestora în funcție de rezultatele obținute, permițând o reacție promptă la provocările emergente și o adaptare continuă la nevoile pieței muncii și ale migranților.

Figura 4.3. Gestionarea proceselor migraționale în Republica Moldova în vederea dezvoltării pieței muncii competitive în baza Teoriei schimbării
Sursa: elaborat de autor.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele noi obținute au contribuit la extinderea cunoștințelor și practicilor privind gestionarea migrației în Republica Moldova, în special prin îmbunătățirea mecanismului de gestionare a proceselor migraționale în vederea creșterii competitivității pieței muncii naționale.

Scopul prezentei cercetări a fost atins prin explorarea deficiențelor în sistemul actual de gestionare a migrației, precum și a oportunităților care au determinat relevarea mecanismului de gestionare a proceselor migraționale (emigrarea, imigrarea, migrația de revenire) și etapelor consecutive de implementare a acestuia, precum și elaborarea recomandărilor practice în vederea eficientizării procesului de gestionare a migrației.

Noutatea cercetării se exprimă prin analiza cuprinzătoare și interdisciplinară a gestionării migrației internaționale în Republica Moldova, oferind o perspectivă detaliată asupra tendințelor și caracteristicilor proceselor migraționale și a particularităților de dezvoltare a pieței muncii.

Rezultatele obținute evidențiază relevanța obiectivelor și confirmă ipotezele formulate la începutul studiului. Consolidarea pieței muncii competitive în Republica Moldova prin gestionarea eficientă a migrației internaționale poate fi realizată prin îmbunătățirea cadrului juridico-administrativ existent și prin integrarea politicilor migraționale cu strategiile de dezvoltare a pieței muncii.

Rezultate științifice noi și originale obținute în cadrul cercetării doctorale:

1. A fost determinată amploarea emigrației din Republica Moldova în ultimele trei decenii, evidențiind intensitatea fluxurilor migraționale și sporul migrațional din această perioadă. S-a constatat că valoarea sporului migrațional negativ a fost de aproximativ -915 mii persoane în intervalul 1989-2022, ceea ce a contribuit la reducerea populației țării cu aproximativ 20-25%. Fluxurile migraționale din această perioadă au fost predominant influențate de emigrația forței de muncă, ce a determinat o diminuare semnificativă a populației de vârstă activă. Conform datelor recensămintelor din runda 2011, desfășurate în principalele țări de destinație, stocul emigranților cu vârste între 15 și 59 de ani a fost estimat la circa 501 mii persoane din totalul acestora.

2. Interveniurile individuale aprofundate desfășurate cu migrații reveniți au evidențiat două probleme majore: lipsa de informare adecvată a migraților privind oportunitățile economice disponibile în țară și dificultățile de adaptare la nivelul relativ scăzut al standardului de viață din Republica Moldova. În procesul de reintegrare pe piața muncii, migrații sunt avantajați de competențele și experiențelor profesionale acumulate în străinătate, ceea ce le-a facilitat accesul la oportunități avansate pe piața muncii. Succesul integrării pe piața muncii este, de asemenea, facilitat de restabilirea echilibrului între viața profesională și cea personală, un beneficiu pe care cetățenii moldoveni nu l-au avut în străinătate.

3. Capitalul financiar acumulat de migrații în străinătate este orientat în principal spre consum, în special pentru soluționarea necesităților locative. Deși într-o măsură mai mică, există totuși o categorie de cetățeni moldoveni care, la revenire, intenționează sau își deschidă o afacere, investind în proiecte antreprenoriale. Majoritatea inițiativelor de afaceri în rândul migraților reveniți se concentrează în sectorul agricol, deși au fost identificate și alte sectoare de interes pentru investiții. Experiențele și abilitățile acumulate de către migrații în străinătate au facilitat introducerea pe piața din Republica Moldova a unor produse noi, inclusiv specii noi de plante și animale, precum și metode avansate de cultivare și îngrijire a acestora.

4. Cercetarea a identificat dificultățile cu care se confruntă migrații reveniți în implementarea proiectelor antreprenoriale. Printre aceste provocări se numără lipsa materiei prime, absența echipamentelor adecvate, costurile ridicate ale taxelor vamale și impozitelor, lipsa cunoștințelor despre sectoarele strategice sau nișele economice cu potențial investițional, precum și despre oportunitățile de investiții în Republica Moldova. De asemenea, migrații se confruntă cu un nivel redus de competențe manageriale și financiare necesare pentru administrarea eficientă a afacerilor. Pe , unii migrații sunt reticenți în a realiza investiții într-un mediu economic perceput ca instabil și neprietenos, cum este cel din Republica Moldova.

5. Rezultatele cercetării indică faptul că migrația a generat schimbări semnificative în structura populației. De exemplu, emigrarea intensă a avut un impact considerabil asupra reducerii dividendului demografic, reprezentat de proporția de 55% a populației apte de muncă în totalul populației. În primul rând, migrația a întârziat apariția dividendului demografic, acesta fiind constatat pentru prima dată abia în 2002 (pentru populația *de jure*) și în 2007 (pentru populația *de facto*). În al doilea rând, din cauza migrației populației apte de muncă, dividendul demografic nu a depășit niciodată valoarea de 57%, iar durata acestuia s-a prelungit până în 2023 doar datorită creșterii treptate a vârstei de pensionare la 63 de ani, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Conform prognozei demografice, în condițiile menținerii ratelor actuale de emigrare la vârstele apte de muncă, Republica Moldova nu va mai beneficia de un dividend demografic în viitor.

6. O problemă identificată în cadrul cercetării constă în faptul că aproximativ 60% din totalul populației apte de muncă este reprezentat de segmentul populației inative, dintre care circa 15% sunt persoane care lucrează sau intenționează să lucreze în străinătate. În același timp, situația locurilor de muncă vacante rămâne instabilă, fiind observată creșterea numărului acestora în diverse sectoare economice. De asemenea, există discrepanțe semnificative între zone în ceea ce privește cererea și oferta de forță de muncă; majoritatea locurilor vacante (aproximativ 90%) sunt concentrate în mediul urban, în timp ce majoritatea șomerilor înregistrați (circa 70%) provin din mediul rural. Această situație accentuează migrația populației active din zonele rurale, contribuind la destructurarea populației apte de muncă în aceste regiuni. Prin urmare, migrația forței de muncă a devenit un fenomen aproape ireversibil, afectând negativ competitivitatea pieței muncii naționale.

7. În contextul descoperirilor științifice realizate, a fost necesară identificarea unor soluții pentru îmbunătățirea politicilor implementate, orientate spre contracararea efectelor negative ale migrației prin prevenirea migrației forțate cauzate de condițiile precare de pe piața muncii. Aceste soluții vizează îmbunătățirea condițiilor pe piața muncii și facilitarea integrării populației active. În special, corelarea gestionării proceselor migraționale cu politicile de ocupare a forței de muncă, pentru a asigura stabilitatea și competitivitatea pieței muncii și, implicit, sustenabilitatea economică.

8. Prin urmare, a fost elaborat un concept integrat de gestionare a migrației în Republica Moldova, care să coordoneze toate dimensiunile relevante – de la reglementările juridice și administrative până la politicile economice și sociale, având ca obiectiv final creșterea competitivității pieței muncii naționale.

9. Pentru a asigura eficiența procesului de gestionare a migrației, s-a conceput un mecanism de implementare a concepției generale, care include opt etape consecutive de acțiune și indicatori pentru evaluarea și monitorizarea politicilor migraționale în corelare cu obiectivul de dezvoltare a competitivității pieței muncii. Evaluarea rezultatelor acțiunilor urmează să fie realizată pe baza indicatorilor propuși de autor.

10. În plus, având în vedere că structura instituțională actuală în domeniul managementului migrației este fragmentată și subordonată diferitelor autorități publice centrale, ceea ce împiedică coordonarea colaborativă a activităților, s-a propus crearea unui Centru de coordonare a migrației subordonat direct Guvernului Republicii Moldova.

11. De asemenea, s-a subliniat necesitatea implicării APL în gestionarea proceselor migraționale prin implementarea politicilor și programelor de stat, pentru a răspunde nevoilor comunităților și migranților, precum și diseminarea informațiilor referitoare la oportunitățile economice disponibile.

12. Totodată, s-a remarcat contribuția mai activă a Comisiei tripartite la nivel național și local în abordarea problemelor legate de migrație și de piața muncii, prin facilitarea dialogului social între reprezentanții guvernamentali, sindicate și patronate.

13. Pe baza informațiilor furnizate de reprezentanții APC, APL și Comisiei tripartite, Centrul de coordonare a migrației va avea rolul principal în monitorizarea și supravegherea implementării politicilor migraționale corelate cu politicile ocupaționale, evaluând cererea și oferta pe piața muncii, precum și tendințele fluxurilor migraționale, pentru a identifica volumul optim de imigranți necesar.

14. În final menționăm, de asemenea, importanța valorificării resurselor din diasporă (capital uman, economic și social) prin diversificarea programelor existente, maximizând astfel potențialul acestora pentru dezvoltarea socioeconomică națională. În acest sens, este necesară dezvoltarea unor acțiuni bilaterale cu

diaspora științifică și profesională, atât la nivel național, cât și local, pentru a încuraja implicarea specialiștilor cu înaltă calificare în transferul de cunoștințe și competențe către profesioniștii din țară.

În urma rezultatelor cercetării au fost propuse următoarele recomandări generale:

Consolidarea mecanismelor de interacțiune a politicii de ocupare a forței de muncă cu politicile migraționiste, precum și infrastructura instituțională și informațională aferentă. Aceste mecanisme includ cooperarea interinstituțională, integrarea măsurilor de ocupare în politicile migraționiste, adaptarea politicilor de ocupare la nevoile migranților, crearea unei infrastructuri informaționale, parteneriate cu sectorul nonguvernamental și partenerii internaționali.

Politicile migraționiste ar trebui să includă măsuri specifice pentru facilitarea accesului migranților la piața muncii, cum ar fi recunoașterea calificărilor obținute în străinătate, programe de formare profesională, servicii de consiliere și orientare profesională. Politicile de ocupare a forței de muncă ar trebui să fie adaptate pentru a răspunde nevoilor specifice ale imigranților și migranților reveniți, inclusiv prin programe de integrare pe piața muncii de dezvoltarea a antreprenoriatului.

Totodată, este necesară consolidarea infrastructurii informaționale care să permită colectarea, analiza și diseminarea datelor privind fluxurile migraționale internaționale și piața muncii. Aceasta se referă la dezvoltarea bazelor de date existente cu indicatori noi dezagregați care să reprezinte mai bine profilul migranților și profilul pieței muncii, sisteme de monitorizare și evaluare a indicatorilor privind migrația și piața muncii, platforme online pentru schimbul de informații între instituțiile implicate. Totodată, extinderea colaborării cu angajatorii, organizațiile sindicale, ONG-urile și alte părți importante în vederea colectării datelor statistice fiabile și îmbunătățite.

Următoarele recomandări practice au fost formulate pentru instituțiile relevante:

Guvernului Republicii Moldova cu ministerele de resort:

- *Dezvoltarea unui cadru integrat de gestionare a migrației.* Crearea unui model național integrat care să coordoneze toate aspectele legate de migrație, inclusiv reglementările juridice, economice, sociale și culturale.
- *Îmbunătățirea transparenței și accesibilității informațiilor prin dezvoltarea platformelor online și altor mijloace de comunicare pentru diseminarea clară și accesibilă a informației referitoare la programele de asistență a migranților.*

Biroului pentru Relații cu Diaspora în comun cu ministerele de resort:

- *Elaborarea mecanismelor care să faciliteze transferarea experiențelor și calificărilor obținute de către migranții moldoveni peste hotare prin recunoașterea lor.*

Casei Naționale pentru Asigurări Sociale:

- *Negocierea și semnarea acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale care să asigure protecția drepturilor lucrătorilor, inclusiv accesul la securitatea socială. Se propune urgentarea inițierii acordului în domeniul securității sociale cu Franța, Elveția și Letonia, precum și revizuirea acordurilor cu Ucraina, Rusia și Belarus.*

Ministerului Muncii și Protecției Sociale cu ministerele de resort:

- *Negocierea și semnarea acordurilor bilaterale de muncă care să asigure munca legală peste hotare a cetățenilor, imigrația necesarului de forță de muncă străină, protecția drepturilor lucrătorilor și condiții de muncă decente.*
- *Eficientizarea mecanismelor de informare și promovare a necesității de a munci legal pentru toate categoriile de migranți pentru asigurarea drepturilor la protecție socială.*
- *Elaborarea unor norme de acțiune pentru specialiștii la nivel local pentru a acorda asistență imigranților și migranților reveniți.*

➤ În special ANOFM:

- *Crearea de mecanisme eficiente pentru atragerea forței de muncă străine, inclusiv programe care să atragă lucrători străini calificați și necalificați pe piața muncii naționale, facilități pentru obținerea vizelor de muncă, integrarea rapidă în sistemul de asigurări sociale și programe de sprijin pentru adaptarea culturală și lingvistică.*

- *Elaborarea unor măsuri pentru sporirea integrării imigranților pe piața muncii, inclusiv programe de formare profesională, mecanismelor de recunoaștere a calificărilor, etc.*
- *Continuarea sprijinirii reintegrării migranților reveniți, prin programe eficiente pentru reintegrarea pe piața muncii. Agențiile de ocupare a forței de muncă în colaborare cu autoritățile locale oferă sprijin personalizat migranților reveniți.*
- **În special Inspectoratului de Stat al Muncii:**
- *Monitorizarea respectării Codului Muncii și respectarea drepturilor de muncă ale cetățenilor și migranților angajați în câmpul muncii.*
- *Identificarea unui mecanism de reglementare și monitorizare a agențiilor private care intermediază plasarea în câmpul muncii peste hotare a persoanelor recrutate pe teritoriul Republicii Moldova, chiar dacă aceștia sunt cetățeni a altui stat.*

Inspectoratului General pentru Migrațiune al Ministerului Afacerilor Interne:

- *Furnizarea periodică și detaliată a datelor statistice privind cetățenii străini dezagregate pe caracteristici demografice (sexe, vârste) și socioprofesionale (educație, calificarea prioritară).*

Ministerului Finanțelor:

- *Perfecționarea sistemului actual de salarizare, în special pentru activitățile din sectorul real al economiei, motivarea salarială a tinerilor cu scopul de a preveni emigrarea în rândul tinerilor și de menținere a acestora pe piața muncii naționale.*

Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării:

- *Elaborarea măsurilor pentru sporirea oportunităților de dezvoltare pentru tineri, prin diversificarea și extinderea programelor antreprenoriale pentru tineri, care să includă instruire și mentorat.*
- **În special Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului:**
- *Diversificarea programelor destinate atragerii remitențelor în economia națională cu accent pe sectoarele strategice pentru economia națională, prin instrumente financiare atractive și programe de informare și consiliere pentru migranți.*

Ministerului Afacerilor Externe cu ministerele de resort:

- *Perfecționarea cadrului juridic în domeniul simplificării procedurilor de obținere a vizelor de muncă, prin abolirea regimului de invitații pentru cetățenii țărilor potențiale de atragere a forței de muncă, care prezintă un interes deosebit pentru Republica Moldova și agenții economici.*

Serviciului Vamal:

- *Flexibilitatea regimului vamal pentru cetățenii care revin în țară, prin adoptarea măsurilor avantajoase pentru transportarea unor produse social importante, care nu sunt fabricate de agenții economici autohtoni (automobile cu diverse dotări, mărfuri pentru copii, alte bunuri economice).*

Administrației publice centrale și locale:

- *Promovarea parteneriatelor internaționale prin schimbul practicilor bune, încheierea acordurilor internaționale și obținerea suportului logistic, umanitar și financiar.*

Biroului Național de Statistică:

- *Implementarea unui sistem statistic robust pentru monitorizarea migrației și pieței muncii, inclusiv elaborarea datelor dezagregate privind migrația de revenire și imigrarea străinilor. Migrația de revenire poate fi estimată prin divizarea fluxurilor de imigrație pe cetățeni ai Republicii Moldova și cetățeni străini.*
- *Desfășurarea cercetărilor de teren privind migrația forței de muncă, cel puțin o dată la cinci ani, cu caracteristicilor socioprofesionale ale migranților, condițiilor și satisfacției de muncă în Republica Moldova, țărilor de destinație, condițiile de muncă în țările de destinație, ș.a.*

Comisia tripartită (pentru negocieri colective):

- *Examinarea, cel puțin o dată în an la ședința Comisiei tripartite, a problemelor migrației, motivelor emigrării, integrarea migranților reveniți, posibilitatea utilizării forței de muncă străine.*
- *Asigurarea respectării drepturilor tuturor migranților, dreptul la muncă, dreptul la securitate și protecție socială, etc.*

BIBLIOGRAFIE

1. BĂDĂRĂU, E. Migrația în contextul globalizării și rolul fenomenului migrației Republicii Moldova în contextul extinderii în UE. In: *Securitatea umană și socială în statul democratic*: conferința științifico-practică internațională, 27 octombrie 2023, pp. 275-281. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/275-281_12.pdf
2. BÎRCĂ, A., VACULOVSCHI, D., SAINSUS, V., ABRAMIHIN, C., BARBĂNEAGRĂ, O., VEREJAN, O. *Dezvoltarea politicilor pe piața muncii din Republica Moldova*. București: Ed. Cent. de Infor. și Docum. Econ. 2023. 462 p.
3. BIRCA, A. P., MAMALIGA, A. I. Young peoples relationship with the labour market: Republic of Moldova vs. the European Union. In: *Economic Theory and Law*. 2019, 3(38): 27-40. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2019-38-3-27> ISSN 2411-5584.
4. BOGDAN, L. The Exodus of Moldova: Understanding the Migration Dilemma *International Migration Review*. 2024, August 8. <https://doi.org/10.1177/01979183241264990>
5. BOSSAVIE, L., ÖZDEN, Ç. Impacts of Temporary Migration on Development in Origin Countries. In: *The World Bank Research Observer*. 2023, vol. 38, issue 2, pp. 249-294 <https://doi.org/10.1093/wbro/lkad003>
6. CONIGLIO, N. D., PERAGINE, V., VURCHIO, D. *International migration and income inequality*. WIDER Working Paper. Helsinki: UNU-WIDER, 2023, no. 41, 34 p. <https://doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2023/349-9>
7. EL ANSHASY, A. A., SHAMSUDDIN, M., KATSAITI, M. S. Financial Wellbeing and International Migration Intentions: Evidence from Global Surveys. In: *Journal Happiness Stud*. 2023, no. 24, pp. 2261-2289 <https://doi.org/10.1007/s10902-023-00679-7>
8. EWERS, M. C., KHATTAB, N., BABAR, Z., MADEEHA, M. Skilled migration to emerging economies: the global competition for talent beyond the West. In: *Globalizations*. 2021, vol. 19(2) pp. 268-284. <https://doi.org/10.1080/14747731.2021.1882816>
9. GAGAUZ, O., BUCIUCEANU-VRABIE, M., STÎRBA, V., PAHOMII, I. *Populația Republicii Moldova la 30 de ani de la independență: provocări principale și politici necesare*. Centrul de Cercetări Demografice, INCE: Chișinău, 2021. 168 p. <https://doi.org/10.36004/nier.ccd.2021.978-9975-89-248-3>
10. FRANC, S., ČEH ČASNI, A., BARIŠIĆ, A. Determinants of Migration Following the EU Enlargement: A Panel Data Analysis. In: *South East European Journal of Economics and Business*. 2019, vol. 14, issue 2, pp. 13-22. <https://doi.org/10.2478/jeb-2019-0010>
11. GHAFOR, N., MEHR-UN-NISA, AKBAR, M. R. Socioeconomic Determinants of Migration in the City of Lahore, Pakistan. In: *Journal of the Knowledge Economy*. 2021, vol. 13, no. 4, pp. 3029-3049.
12. HICKS, J. R. *The Theory of Wages*. 1963. 2nd Edition, Macmillan. London.
13. KANAS, A., STEINMETZ, S. Economic Outcomes of Immigrants with Different Migration Motives: The Role of Labour Market Policies. In: *European Sociological Review*. 2021, vol. 37(3), pp. 449-464 <https://doi.org/10.1093/esr/jcaa058>
14. KOCZAN, Z., PERI, G., PINAT, M., ROZHKOV, D. *The Impact of International Migration on Inclusive Growth: A Review*. IMF Working Paper. 2021, no. 088, 34 p. https://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4026261
15. LAMI, B.; TARASENKO, I.; SHYSHOVA, O.; VOROPAYEVA, T.; VERHUN, A. International Migration of Human Resources in the Conditions of Social Transformations. In: *Economies*. 2022, vol.10,(9), no. 216 <https://doi.org/10.3390/economies10090216>
16. MAROIS, G., POTANCOKOVA, M., GONZALEZ-LEONARDO, M. Demographic and labor force impacts of future immigration flows into Europe: does an immigrant's region of origin matter? In: *Humanities and Social Sciences Communication*. 2023, no. 10, art. 957 <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02482-4>
17. MASSEY, D.S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCI, A., PELLEGRINO, A., TAYLOR, J.E. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In: *Population and Development Review*. 1993, vol. 19, no. 3, pp. 431-466.
18. MICINSKI, R.N. Migration management and international political economy. In: *A Research Agenda for International Political Economy*. 2022. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781800884120.00015>
19. NIREAN, E., COREȚCHI, B. Impactul migrației și îmbătrânirii demografice asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*: materialele conferinței științifico-internațională, 30 octombrie 2020. INCES „Gh. Zane”. Iași, România, 2020, vol. 37, p. 353-360.
20. OCED. *Building an EU Talent Pool: A New Approach to Migration Management for Europe*, OECD Publishing, Paris, 2019. <https://doi.org/10.1787/6ea982a0-en>.
21. PENINA, O., JDANOV, D. A., GRIGORIEV, P. *Producing reliable mortality estimates in the context of distorted population statistics: the case of Moldova*. MPIDR Working Paper. 2015, 35 p. <https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2015-011.pdf>
22. ROȘCA, D. A transnational exchange mechanism among moldovan migrants in the parisian region: exploring the “post office of Moldova”. In: *Economy and Sociology*. 2023, no. 1, pp. 5-16. <https://doi.org/10.36004/nier.es.2023.1-01>
23. SAVELIEVA, G., ZAHAROV, S. Challenges of Labor Market Transformations towards Social Policies in the Republic of Moldova. In: *The Journal Contemporary Economy*. 2021, vol. 6, no. 3, pp. 95-120.
24. SAVELIEVA, G., ZAHAROV, S. Population ageing: a challenge for modernization of policies in the Republic of Moldova. In: *Economic growth in the conditions of globalization*: international scientific-practical conference, 17 th Edition, October 12-13, 2023. Conference proceedings. Chisinau: SEP ASEM, 2023, vol. 3, pp. 99-117.

25. STRATAN, A., COLESNICOVA, T., ROJCO, A., SAVGA, L. Quality of Life in The Republic of Moldova: Assessment, Challenges, and Solutions. In: *Approaches on the Quality of Life. Cross-Border Perspectives*. 2024, pp. 1-42 https://ceeolpress.com/media/filer_public/49/78/4978769e-29bd-4f60-ac8b-e221ce228f63/ugal-sample.pdf
26. TABAC, T., GAGAUZ, O. Migration from Moldova: Trajectories and Implications for the Country of Origin. In: M. DENISENKO, S. STROZZA, M. LIGHT, eds. *Migration from the Newly Independent States: 25 Years After the Collapse of the USSR*. SpringerLink, Cham. 2020, pp. 143-168. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-36075-7>
27. THET, K. K. *Pull and Push Factors of Migration: A Case Study in the Urban Area of Monywa Township, Myanmar*. 2012 <https://www.worldofstatistics.org/files/2014/03/Pull-and-Push-Factors-of-Migration-Thet.pdf>
28. TOLTS, M. A Half Century of Jewish Emigration from the Former Soviet Union. In: M. DENISENKO, S. STROZZA, M. LIGHT, eds. *Migration from the Newly Independent States*. Springer, Cham. 2020 https://doi.org/10.1007/978-3-030-36075-7_15
29. TOYIN-THOMAS, P., IKHURIONAN, P. et al. Drivers of health workers' migration, intention to migrate and non-migration from low/middle-income countries, 1970-2022: a systematic review. In: *BMJ Global Health*. 2023, nr. 8, pp. 1-12 <https://gh.bmj.com/content/8/5/e012338>
30. UNITED NATIONS. *World population to 2300: Department of Economic and Social Affairs*. New York. 2004.
31. UNITED NATIONS. *Recommendations on Statistics of International Migration*. Seria M. Nev York: United Nations, 1998, no. 5, rev. 1, p. 105 https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_58rev1e.pdf
32. URBANSKI, M. Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. In: *Economics*. 2022, vol. 10, no. 1, pp. 21 <https://doi.org/10.3390/e20economics10010021>
33. YAKUBOVSKIY, S., DOMINESE, G., RODIONOVA, T., KACHANOVSKA, M. International Migration as a Factor of Economic Development of Central, Eastern and Southern Europe. In: *Journal Transition Studies Review*. 2021, vol. 28, no. 2, pp. 19-40. <https://doi.org/10.14665/1614-4007-28-2-002>
34. КЛЕЙНЕР, Г. Б., РЫБАЧУК, М. А., КАРПИНСКАЯ, В. А. Стратегическое планирование и системная оптимизация национальной экономики. В: *Экономическая политика*. 2022, № 3, с. 6-15

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI (CELE MIA RELEVANTE)

1. PAHOMII, I, TABAC, T. Human Capital in Moldova in the Context of Actual Demographic Realities. In: *The 16th international scientific conference RELIK 2023. Reproduction of human capital - Mutual links and connections*, november 23-24, 2023. Prague University of Economics and Business. Prague, 2023, pp. 282-293.
2. GAGAUZ, O., TABAC, T., PAHOMII, I. Depopulation in Moldova: The main Challenge in the Context of Extremely High Emigration. In: *Vienna Yearbook of Population Research*. 2023, no. 21, pp. 419-443. (SCOPUS)
3. TABAC, T. Explorarea impactului migrației internaționale și interne asupra distribuției regionale a populației. In: *Economic growth in the conditions of globalization. Scientific session "Migration and demographic change: challenges and public policies"*: conf. proceed. 17th edition, October 12-13, 2023.vol.3, 178-186.
4. TABAC, T. Migrația internațională în Republica Moldova în profil teritorial. In: *Economic growth in the conditions of globalization. Scientific session "Demographic processes and socioeconomic sustainability"*: conf. proceed., October 12-13, 2022. vol. 3, pp. 165-172.
5. IANIÖGLO, A., TABAC, T., PAHOMII, I., CEBAN, A., ONOFREI, N. (2021). Return Migration in the Republic of Moldova: Main Issues and Opportunities. In: *International Migration*. 2021, vol. 59, no. 3, pp. 162-176. (Web of Science)
6. TABAC, T. Migrația populației. In: O. GAGAUZ, M. BUCIUCEANU-VRABIE, V. STÎRBA, I. PAHOMII, I. *Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare*. Centrul de Cercetări Demografice, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2021, pp. 97-120
7. TABAC, T. International migration and population changes in Moldova. In: *Economy and Sociology*. 2021, no. 2, pp. 94-102. <https://doi.org/10.36004/nier.es.2021.2-08>
8. TABAC, T., GAGAUZ, O. Migration from Moldova: Trajectories and Implications for the Country of Origin. In: M. DENISENKO, S. STROZZA, M. LIGHT, eds. *Migration from the Newly Independent States: 25 Years After the Collapse of the USSR*. Cham: Springer, 2020, pp. 143-168. ISBN 978-3-030-36074-0. (SCOPUS)
9. TABAC, T. Acquisition of foreign citizenship by Moldovan immigrants. In: *Economy and Sociology*. 2019, no. 2, pp. 104-116. (ProQuest, DOAJ, RePEc) Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.es.2019.2-09>
10. PAHOMII, I., CEBAN, A., IANIÖGLO, A., TABAC, T. Transferul de capital financiar al migrațiilor reveniți în mediul de afaceri. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării: bunăstare și incluziune social. Sesiunea științifică "Bunăstarea și incluziunea socială în contextual schimbărilor demografice"*: conf.inter., ediția a 14-a, 10-11 octombrie, 2019. Chișinău: INCE, 2019. pp. 155-162.
11. TABAC, T. Gestionarea migrației în Uniunea Europeană. In: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători: materialele conferinței științifice a doctoranzilor (cu participare internațională)*, ediția a 8-a, 10 iunie 2019. Chișinău: Tipogr. „Biotehdesign”, 2019, vol. I, pp. 214-220.
12. TABAC, T. Long-term migration from Republic of Moldova and Romania. In: *The Yearbook of „Gh. Zane” Institute of Economic Research*. 2018, no. 27, pp. 79-90. (EBSCO, ProQuest, DOAJ, RePEc)

ADNOTARE Tabac Tatiana

Gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (cazul Republicii Moldova)

Teză de doctor în economie *Specialitatea 521.03 Economie și management în domeniul de activitate*, Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, patru capitole (16 tabele și 32 figuri), concluzii generale și recomandări, prefață, mulțumiri, adnotări în limbile română, rusă și engleză, lista abrevierilor, cuvinte-cheie, surse bibliografice (212), anexe (4), text de bază: 156 p.

Cuvinte-cheie: gestionarea migrației, mecanism de gestionare a migrației, procese migraționale, migrația de revenire, piața muncii competitivă, dividend demografic, Teoria schimbării.

Numărul publicațiilor la tema tezei: 19 publicații cu volum de 12,3 c.a., dintre care 4 capitole în cărți de specialitate (3-străinătate, 1-țară), 5 articole în reviste recenzate (3-străinătate, 2-țară), 10 în culegerile manifestărilor științifice (9-internaționale, 1-naționale). Publicații indexate Scopus și Web of Science-3.

Domeniul de studiu: economie

Scopul cercetării: eficientizarea mecanismului de gestionare a proceselor migraționale pentru a sprijini dezvoltarea unei piețe a muncii competitive în Republica Moldova.

Obiectivele cercetării: Fundamentarea cadrului teoretico-metodologic privind gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării unei piețe a muncii competitive; Determinarea tendințelor și particularităților proceselor migraționale în Republica Moldova; Identificarea și analiza determinanților socio-economici ai migrației; Analiza dinamicii și caracteristicilor structurale ale pieței muncii; Identificarea modelelor și practicilor internaționale aplicate în managementul migrației; Evaluarea sistemului actual de gestionare a migrației internaționale în Republica Moldova; Elaborarea recomandărilor de perfecționare a gestionării migrației internaționale în Republica Moldova în vederea creșterii competitivității pieței muncii autohtone.

Noutatea și originalitatea științifică constă în analiza cuprinzătoare și interdisciplinară a gestionării migrației internaționale în Republica Moldova, evidențiind evoluția proceselor migraționale, tendințelor și particularităților de dezvoltare a pieței muncii, în special prin: crearea unui cadru metodologic privind gestionarea proceselor migraționale în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (i); definirea conceptelor „managementul migrației”, „gestionarea migrației”, „reglementarea migrației” și „piața muncii competitive” (ii); determinarea dimensiunii (amplarea) emigrației în ultimele trei decenii (1989-2022), cu identificarea valurilor de emigrare, țărilor de destinație și a migrației nete (iii); identificarea provocărilor întâmpinate de migrații reveniți în integrarea pe piața muncii și în inițiativa antreprenorială (iv); estimarea retrospectivă și prospectivă a dividendului demografic (1990-2040), evidențiind impactul migrației asupra dimensiunii și duratei acestuia (v); elaborarea unui concept integrat de gestionare a migrației și a mecanismului de implementare a acestuia, inclusiv cu argumentarea necesității creării unui Centru de coordonare a migrației (vi); elaborarea, pe baza Teoriei schimbării, a unui set de acțiuni pentru eficientizarea gestionării migrației în vederea consolidării pieței muncii competitive (vii); formularea propunerilor pentru eficientizarea gestionării proceselor migraționale în Republica Moldova în contextul dezvoltării pieței muncii competitive (viii).

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifico-practică a unui concept integrat de gestionare a migrației și a mecanismului de implementare a acestuia pentru perfecționarea gestionării migrației internaționale și dezvoltarea pieței muncii competitive în Republica Moldova.

Semnificația teoretică: delimitarea conceptelor „managementul migrației”, „gestionarea migrației”, „reglementarea migrației” și „piața muncii competitive”, alături de dezvoltarea unui concept integrat de gestionare a migrației, susținut de argumentarea teoretică și un mecanism de implementare. Rezultatele obținute completează perspectivele existente privind gestionarea migrației, cu aplicabilitate în economiile emergente în care mobilitatea internațională a forței de muncă este ridicată. Consolidarea teoretică a cadrului de referință privind managementul migrației și al pieței muncii, într-un context economic marcat de mobilitate crescută a resurselor umane. Rezultatele oferă suport teoretic și metodologic pentru dezvoltarea cercetărilor în domeniul migrației și integrarea în proiecte internaționale.

Valoarea aplicativă a cercetării: posibilitatea utilizării rezultatelor de către autoritățile din Republica Moldova ca bază științifică și analitică pentru elaborarea și implementarea strategiilor, programelor și altor politici în domeniul migrației și ocupării forței de muncă. De asemenea, lucrarea este valoroasă prin oferirea mecanismului de perfecționare a gestionării proceselor migraționale și a acțiunilor specifice elaborate în baza Teoriei schimbării, în vederea consolidării pieței muncii competitive. Rezultatele pot servi drept suport în formarea profesională a specialiștilor din domeniile economice și administrația publică, și în dezvoltarea programelor de formare continuă a specialiștilor din domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice avut loc în cadrul a două proiecte instituționale și au fost validate la 22 conferințe internaționale și naționale. De asemenea, au stat la baza prognozei demografice elaborate în 2021 și au fost integrate în monografia națională „*Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare*”. Contribuțiile științifice au fost recunoscute prin acordarea Premiului „Tânărul savant al anului” (INCE, 2020), a Bursei de excelență a Guvernului conferită studenților doctoranzi (2021) și a Premiului în domeniul științe sociale și economice „Paul Bran” (AȘM, 2022).

АННОТАЦИЯ

Табак Татьяна

Управление миграционными процессами в контексте развития конкурентоспособного рынка труда (на примере Республики Молдова) Кандидатская диссертация по экономике

Специальность 521.03 Экономика и управление в области деятельности, Кишинев, 2024

Структура диссертации: введение, четыре главы (16 таблиц и 32 рисунка), выводы и рекомендации, предисловие, благодарности, аннотации на румынском, русском и английском языках, список сокращений, ключевые слова, библиография (212 источников), приложения (4), основной текст: 156 с.

Ключевые слова: управление миграцией, механизм управления миграцией, миграционные процессы, возвратная миграция, конкурентоспособный рынок труда, демографический дивиденд, Теория изменений.

Количество публикаций по теме диссертации: 19 публикаций объемом 12 п.л., включая 4 главы в специализированных книгах (3-за рубежом, 1-в стране), 5 статей в рецензируемых журналах (3-за рубежом, 2-в стране), 10 в сборниках научных мероприятий (9-международных, 1-национальных). Публикаций индексированы в Scopus и Web of Science-3.

Область исследования: экономика

Цель исследования: повышение эффективности механизма управления миграционными процессами для поддержки развития конкурентоспособного рынка труда в Республике Молдова.

Задачи исследования: Обоснование теоретико-методологической основы управления миграционными процессами в контексте развития конкурентоспособного рынка труда; Определение тенденций и особенностей миграционных процессов в Республике Молдова; Выявление и анализ социально-экономических детерминант миграции; Анализ динамики и структурных характеристик рынка труда; Изучение международных моделей и практик управления миграцией; Оценка существующей системы управления международной миграцией в Республике Молдова; Разработка рекомендаций по совершенствованию управления международной миграцией в Республике Молдова для повышения конкурентоспособности национального рынка труда.

Научная новизна и оригинальность заключаются в комплексном и междисциплинарном анализе управления международной миграцией в Республике Молдова, выявлении тенденций миграционных процессов и особенностей развития рынка труда, в частности: создании методологической основы для управления миграционными процессами в контексте развития конкурентоспособного рынка труда (i); определении понятий «управление миграцией», «руководство миграцией», «регулирование миграции» и «конкурентоспособный рынок труда» (ii); определении масштаба миграции за последние три десятилетия (1989-2022), включая выявление волн миграции, стран назначения и чистой миграции (iii); выявлении вызовов, с которыми сталкиваются возвратные мигранты при интеграции на рынке труда и в предпринимательских инициативах (iv); ретроспективной и перспективной оценке демографического дивиденда (1990-2040), с акцентом на влиянии миграции на его масштаб и продолжительность (v); разработке интегрированной концепции управления миграцией и механизма её реализации, с обоснованием необходимости создания Центра координации миграции (vi); разработке на основе Теории изменений комплекса действий для повышения эффективности управления миграцией с целью укрепления конкурентоспособного рынка труда (vii); формулировке предложений по повышению эффективности управления миграционными процессами в Республике Молдова в контексте развития конкурентоспособного рынка труда (viii).

Решенная научная проблема заключается в научно-практическом обосновании интегрированной концепции управления миграцией и механизма её реализации для совершенствования управления международной миграцией и развития конкурентоспособного рынка труда в Республике Молдова.

Теоретическая значимость работы: определении понятий «управление миграцией», «руководство миграцией», «регулирование миграции» и «конкурентоспособный рынок труда», а также разработка интегрированной концепции управления миграцией, поддерживаемой теоретическим обоснованием и механизмом реализации. Полученные результаты дополняют существующие взгляды на управление миграцией, с применимостью в развивающихся экономиках с высокой международной мобильностью рабочей силы. Теоретическое укрепление концептуальной основы управления миграцией и рынком труда в условиях экономической среды, характеризующейся высокой мобильностью человеческих ресурсов. Результаты предоставляют теоретическую и методологическую основу для дальнейших исследований в области миграции и интеграции их в международные проекты.

Практическая значимость исследования: возможность использования результатов исследования органами власти Республики Молдова в качестве научной и аналитической основы для разработки и внедрения стратегий, программ и других политик в области миграции и занятости. Кроме того, работа ценна предложением механизма совершенствования управления миграционными процессами и специфических действий, разработанных на основе Теории изменений, для укрепления конкурентоспособного рынка труда. Результаты могут служить основой для профессиональной подготовки специалистов в области экономики и государственной администрации, а также для разработки программ непрерывного обучения специалистов в данной области.

Реализация научных результатов осуществлена в рамках двух институциональных проектов и была представлена на 22 конференциях. Результаты также послужили основой для демографического прогноза, составленного в 2021 году, и были интегрированы в национальную монографию «Население Республики Молдова спустя 30 лет независимости: основные вызовы и необходимые меры политики». Научные достижения были признаны присуждением премии «Молодой ученый года» (НИЭИ, 2020), Стипендии Правительства (2021), Премии в области социальных и экономических наук имени «Паула Брана» (АНМ, 2022).

ANNOTATION

Tabac Tatiana

Management of Migration Processes in the Context of a Competitive Labor Market Development

(The Case of the Republic of Moldova), PhD Thesis in Economics,

Specialty 521.03 Economics and Management in the Field of Activity, Chisinau, 2024

Thesis structure: introduction, four chapters (16 tables and 32 figures), conclusions and recommendations, preface, acknowledgments, annotations in Romanian, Russian, and English, list of abbreviations, keywords, bibliography (212 sources), appendices (4), main text: 156 p.

Keywords: migration management, migration management mechanism, migration processes, return migration, competitive labor market, demographic dividend, Theory of Change.

The number of publications on the topic of the thesis: 19 publications which a volume of 12,3 p.s., including 4 chapters in specialized books (3 abroad, 1 domestic), 5 articles in peer-reviewed journals (3 abroad, 2 domestic), 10 papers in conference proceedings (9 international, 1 national). Publications indexed in Scopus and Web of Science-3.

Field of study: economics

Aim of the research: to enhance the efficiency of the mechanism for managing migration processes to support the development of a competitive labor market in the Republic of Moldova.

Research objectives: To establish the theoretical and methodological framework for managing migration processes in the context of developing a competitive labor market; to identify the trends and characteristics of migration processes in the Republic of Moldova; to identify and analyze the socio-economic determinants of migration; to analyze the dynamics and structural characteristics of the labor market; to identify international models and practices applied in migration management; to evaluate the current system of international migration management in the Republic of Moldova; to develop recommendations for improving the management of international migration in the Republic of Moldova to enhance the competitiveness of the domestic labor market.

Scientific novelty and originality lie in the comprehensive and interdisciplinary analysis of international migration management in the Republic of Moldova, highlighting the evolution of migration processes, trends, and labor market development features, particularly through: creating a methodological framework for managing migration processes in the context of developing a competitive labor market (i); defining the concepts of "migration management," "migration governance," "migration regulation," and "competitive labor market" (ii); determining the scale of emigration over the past three decades (1989-2022), with an identification of migration waves, destination countries, and net migration (iii); identifying the challenges faced by return migrants in labor market integration and entrepreneurial initiatives (iv); retrospective and prospective estimation of the demographic dividend (1990-2040), highlighting the impact of migration on its size and duration (v); developing an integrated concept of migration management and its implementation mechanism, including the need to create a Migration Coordination Center (vi); developing a set of actions based on the Theory of Change to enhance migration management to strengthen the competitive labor market (vii); formulating proposals for improving the management of migration processes in the Republic of Moldova in the context of developing a competitive labor market (viii).

The scientific problem solved: scientific-practical justification of an integrated concept of migration management and its implementation mechanism to improve international migration management and the development of a competitive labor market in the Republic of Moldova.

Theoretical significance: defining the concepts of "migration management", "migration governance", "migration regulation" and "competitive labor market", alongside the development of an integrated concept of migration management supported by theoretical substantiation and an implementation mechanism. The obtained results complement existing perspectives on migration management, with applicability in emerging economies where international labor mobility is high. Theoretical consolidation of the framework regarding migration management and labor markets in an economic context marked by high mobility of human resources. The results provide theoretical and methodological support for developing research in the field of migration and integrating it into international projects.

Practical value of the research: the possibility of using the results by the Moldovan authorities as a scientific and analytical basis for developing and implementing strategies, programs, and other policies in the field of migration and employment. Furthermore, the work is valuable for providing a mechanism for improving migration process management and specific actions developed based on the Theory of Change to strengthen the competitive labor market. The results can serve as support in the professional training of specialists in economic fields and public administration and in the development of continuing education programs for professionals in this field.

Implementation of scientific results occurred within two institutional projects and was validated at 22 conferences. The results also formed the basis for the demographic forecast developed in 2021 and the national monograph "The Population of the Republic of Moldova at 30 Years of Independence: Key Challenges and Necessary Policies". Scientific contributions were recognized with the "Young Scientist of the Year" award (NIER, 2020), the Government Excellence Scholarship (2021), the "Paul Bran" award in the field of social and economic sciences (ASM, 2022). ..

TABAC TATIANA

**GESTIONAREA PROCESELOR MIGRAȚIONALE ÎN CONTEXTUL
DEZVOLTĂRII PIEȚEI MUNCII COMPETITIVE
(CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)**

521.03 ECONOMIE ȘI MANAGEMENT ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 30.10.2024
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli autor: 3,2

Formatul hârtiei: 60x84 1/16
Tiraj: 25 exemplare

Rezumatul a fost tipărit la Serviciul Editorial-Poligrafic al
Institutului Național de Cercetări Economice, ASEM
Adresa: str. Ion Creangă, 45, MD-2064, Chișinău